

SIGURNOSNE I MIROVNE STUDIJE

PRESUDE EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA I
POLITIČKI SISTEM BOSNE I HERCEGOVINE: ETNO-
KONSENZUS POLITIČKE NEPOSLUŠNOSTI

-magistarski rad-

Kandidat/kinja:

Damjan Pavlović

Broj indexa:

930

Mentor:

Prof. dr. sc. Zarije Seizović

Sarajevo, septembar 2023.

SADRŽAJ

SAŽETAK	5
UVOD.....	6
1 METODOLOGIJA	8
1.1 Problem istraživanja	8
1.2 Predmet istraživanja	8
1.3 Vremensko određenje predmeta istraživanja	8
1.4 Prostorno određenje predmeta istraživanja	8
1.5 Disciplinarno određenje predmeta istraživanja	8
1.6 Cilj istraživanja.....	9
1.7 Hipoteze	9
1.7.1 Generalna hipoteza.....	9
1.7.2 Posebne hipoteze.....	9
1.8 Značaj istraživanja.....	10
1.9 Metode.....	10
1.9.1 Metoda analize (sadržaja) dokumenata.....	10
1.9.2 Metoda deskripcije.....	10
1.9.3 Metoda komparacije.....	11
1.9.4 Metoda ispitivanja.....	11
1.10 Definiranje ključnih pojmova.....	11
2 PRAVO NA SLOBODNE IZBORE U NORMATIVNOM I SUDSKOM TUMAČENJU EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA	13
2.1 „Pastivni aspekt“ prava na slobone izbore	14
2.2 “Aktivni aspekt” prava na slobodne izbore.....	15
3 ANALIZA PREDMETA EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA.....	17
3.1 O presudama.....	17

3.2	Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine.....	18
3.2.1	Relevantna pozadina predmetnog slučaja.....	18
3.2.2	Izborni zakon 2001.	19
3.2.3	Parlamenta skupština Bosne i Hercegovine.....	19
3.2.4	Ustavni sud BiH.....	20
3.2.5	Odluka suda	23
3.2.6	Rezultati	24
3.3	Zornić protiv Bosne i Hercegovine	26
3.3.1	Relevantna pozadina predmetnog slučaja.....	26
3.3.2	Komparacija sa predmetom Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine	26
3.3.3	“Ostali” narodi u Bosni i Hercegovini	27
3.3.4	Propisi	28
3.3.5	Odluka suda	30
3.3.6	Rezultati	32
3.4	Pilav protiv Bosne i Hercegovine.....	33
3.4.1	Relevantna pozadina predmetnog slučaja.....	33
3.4.2	Status Bošnjaka u Republici Srpskoj u kontekstu slobodnih izbora.....	34
3.4.3	Propisi	35
3.4.4	Odluka suda	37
3.4.5	Rezultati	38
4	ODGOVORNOST BOSNE I HERCEGOVINE.....	42
4.1	O političkom sistemu Bosne i Hercegovine.....	42
4.2	Vitalni nacionalni interesi u Bosni i Hercegovini	43
4.3	Neizvršenje presuda Evropskog suda.....	45
5	PREPORUKE ZA IZMJENU DISKRIMINATORNIH ODREDBI.....	49

6	ANALIZA INTERVJUA	54
6.1	Intervju – Slađan Tomić (novinar).....	55
6.2	Intervju - Elma Duraković (studentica Faktulteta političkih nauka, odsjeka za Sigurnosne i mirovne studije).....	56
6.3	Intervju - Adin Šabić (aktivista za ljudska prava).....	57
7	ZAKLJUČAK.....	59
8	LITERATURA	61
9	PRILOZI.....	64

SAŽETAK

Svaka osoba svojim rođenjem stiče određen set prava i sloboda koje joj niko na svijetu ne može oduzeti niti uskratiti. Kao što je slučaj sa zakonima i drugim propisima, za ljudska prava i slobode mora postojati sud koji će stajati iza tih prava i sloboda. U suprotnome bilo bi moguće svakom pojedincu uskratiti bilo koje pravo ili slobodu i to bez ikakve sankcije, te se pozivati na kršenje ljudskih prava bi bilo beskorisno. Međutim, u slučajevima kada države krše prava svojih građana, tada građanima ne ostaje ništa drugo nego da sopstvenu državu tuže zbog uskraćivanja prava i sloboda. Nije rijedak slučaj da države su uskratile prava svojim građanima, pa je spor riješavan pred Evropskim sudom za ljudska prava. Činjenica je također da i nakon što se ispostavi da su države dužne omogućiti potpuno uživanje ljudskih prava i sloboda koje su se na to obavezale, građani i dalje su u rukama države i čekaju da im sopstvena država omogući ta prava. Bosna i Hercegovina je dobar primjer takvog slučaja, gdje i nakon što je ESLJP utvrdio povredu prava, isti ti građani i svi oni koji pripadaju toj istoj zajednici, građani čekaju da im se omoguće prava i više ne budu predmet diskriminacije.

Kroz ovaj magistarski rad želim predstaviti problematiku neizvršavanja presuda ESLJP, te nedostatak političkog etno-konsenzusa za donošenjem promjena, nakon kojih bi se presude mogle izvršiti. Presude ukazuju na povredu prava aplikantata, ali i svim onim koji pripadaju istoj zajednici kao i aplikanti. Izvršenje presuda je obaveza države da ispoštuje ono na šta se obavezala, kao država u kojoj se prava i slobode predviđeni Evropskom konvencijom za ljudska prava i slobode direktno primjenjuju. U radu će se govoriti koja su to prava koja Bosna i Hercegovina uskraćuje, koje je Evropski sud za ljudska prava potvrdio u svojim presudama, te koje promjene bi se trebale dogoditi da svi građani Bosne i Hercegovine uživaju jednaka prava bez diskriminacije.

UVOD

Bosna i Hercegovina (BiH) važi za demokratsku državu u kojoj građani imaju mogućnost biranja svojih predstavnika, osigurana ljudska prava i temeljne slobode kao i mogućnost uživanja drugih demokratskih vrijednosti. Bosna i Hercegovina je potpisnica Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (Evropska konvencija), te na osnovu toga omogućava uživanje ljudskih prava i sloboda po evropskim standardima. Prava i slobode predviđeni u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i u njenim protokolima se direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini (Ustav BiH).¹ Bosna i Hercegovina time teorijski omogućava uživanje svih ljudskih prava i osnovnih sloboda koje se propisuje Evropska konvencija i njeni protokoli.

Međutim, Bosna i Hercegovina je još daleko od toga da se može smatrati državom u kojoj svi građani imaju jednaka prava i slobode, s obzirom da postoje građani ove zemlje koji nemaju ista prava kao drugi niti iste mogućnosti. Iako Ustav BiH garantira jednaka prava i sloboda svim građanima, on isto tako diskriminira pojedine članove bosanskohercegovačkog društva, uskraćujući im osnovna ljudska prava garantirana Evropskom konvencijom. Ustav BiH nalaže da samo kandidati iz konstitutivnih naroda mogu se kandidirati za člana Predsjedništva BiH ili članove Doma naroda BiH, koji prema tome isključuje mogućnost kandidiranja na te pozicije svim onim koji ne pripadaju jednom od konstitutivnih naroda. Oni koji ne pripadaju konstitutivnim narodima se svrstavaju u “ostale”, koji i dalje mogu biti u mogućnosti da se nađu na listama kao kandidati ali samo za pozicije koje ne zahtjevaju da kandidat bude iz konstitutivnih naroda.

Diskriminacija “ostalih” ili ne-konstitutivnih naroda u BiH proizilazi iz najvećeg normativno-pravnog akta, Ustava BiH, kao i iz Izbornog zakona BiH. U predmetu Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine, Evropski sud za ljudska prava u Strasburgu je utvrdio da Bosna i Hercegovina ima diskriminatoran ustav.² Iako se među ljudskim pravima i slobodama koje propisuje Evropska konvencija izričito ističe zabrana diskriminacije, Ustav BiH se toga ne pridržava i ignorira sam svoj član 2. koji propisuje ljudska prava i slobode. Ovo predstavlja presedan u svijetu gdje se u državi vrši ustavna diskriminacija. Član 2., tačka 4. Ustava BiH glasi: Uživanje prava i sloboda predviđenih u ovom članu ili međunarodnim sporazumima navedenim u Aneksu I ovog Ustava,

---

¹ Ustav Bosne i Hercegovine, član 2. (Međunarodni standardi).

² Seizović, Zarije, *Konstitutivni narodi i ustavne promjene*, Dobra knjiga, Sarajevo, 2014, str. 41.

osigurano je svim licima u Bosni i Hercegovini bez diskriminacije po bilo kojem osnovu kao što je pol, rasa, boja, jezik, vjera, političko i drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno prijeklo, povezanost sa nacionalnom manjinom, imovina, rođenje ili drugi status.³

Pored toga, još jedno pravo koje Ustav BiH krši, jeste pravo na slobodne izbore, prema kome se ne-konstitutivnim narodima ne dozvoljava da budu članovi Doma naroda. Uskraćivanje prava na slobodne izbore i diskriminacija pri kandidiranju za članove Predsjedništva BiH rezultirali su donošenjem presuda Evropskog suda za ljudska prava, koje BiH ima obavezu da izvrši. Do danas, niti takva jedna presuda Evropskog suda za ljudska prava nije izvršena u BiH, što predstavlja jedan od glavnih fokusa ovog rada. Objašnjenje nepostojanja političkog konsenzusa za promjenu Ustava BiH, kako bi se stvorili uvjeti za izvršenje presuda Evropskog suda za ljudska prava predstavlja cilj ovog istraživanja. Osim toga, rad će sadržavati preporuke kako bi se diskriminatorne odredbe Ustava BiH trebale promijeniti i kako bi te nove odredbe trebale da izgledaju.

---

³ Član 2. (Nediskriminacija).

1 METODOLOGIJA

1.1 Problem istraživanja

Problem istraživanja je neizvršavanje presuda međunarodnih sudova. Izvršenje presuda međunarodnih sudova je obaveza država koje su se obavezale da će poštovati odluke sudova. Osim toga, države koje su se obavezale da će omogućiti uživanje svih ljudskih prava i sloboda navedenih u konvencijama čije su potpisnice, moraju svoje dužnosti ispuniti. Države su dužne da stvore uslove za izvršavanje presuda, te na taj način ispoštuju međunarodnu obavezu, a Bosna i Hercegovina je jedna od država koja to još nije uspjela. Ne samo što nije uspjela da ispuni međunarodnu obavezu, već ima takav politički sistem koji “guši” ljudska prava i slobode, koje garantira Evropska konvencija, od svoga nastanka pa sve do danas. Svaki budući slobodni izbori, sa ovakvim Izbornim zakonom, Ustavom i političkim sistemom rezultirat će uskraćivanjem prava na slobodne izbore, diskriminacijom “ostalih”.

1.2 Predmet istraživanja

Predmet istraživanja rada je neizvršavanje presuda Evropskog suda za ljudska prava zbog političkog sistema Bosne i hercegovine, odnosno etno-konsenzus političke neposlušnosti.

1.3 Vremensko određenje predmeta istraživanja

Vremensko određenje predmeta istraživanja odnosi se na period od 2009. godine, kada je donešena prva od tri presude koje će se obraditi u radu, pa sve do 2023. godine.

1.4 Prostorno određenje predmeta istraživanja

Prostorno određenje predmeta istraživanja obuhvata područje države Bosne i Hercegovine.

1.5 Disciplinarno određenje predmeta istraživanja

Istraživanje je intradisciplinarnog karaktera uz oslanjanje na druge nauke.

1.6 Cilj istraživanja

Cilj istraživanja je ukazati studentima, drugim čitateljima i drugim koji se susreću sa radom o problemu neizvršavanja presuda i ustavnoj diskriminaciji koja se ne odnosi samo na osobe koje su bile predmet presuda, već svih onih koji po Ustavu BiH potpadaju pod “ostale”. Osim toga, cilj je prikazati čitateljima rada koliko je neizvršavanje presuda ESLJP od strane BiH loše za BiH ka njenom putu u Evropsku Uniju, a s druge strane, za njene građane jer pokazuje da država nije spremna svojim građanima omogućiti uživanje svih ljudskih prava i sloboda po evropskim standardima.

1.7 Hipoteze

1.7.1 Generalna hipoteza

Generalna hipoteza rada glasi “Bosna i Hercegovina neće biti u mogućnosti izvršiti niti jednu presudu Evropskog suda za ljudska prava koja se odnosi na pravo na slobodne izbore ili zabranu diskriminacije sve dok se ne promjene diskriminatorne odredbe Ustava BiH, za koje je potreban konsenzus političkih elita”.

1.7.2 Posebne hipoteze

- Bosna i Hercegovina ne izvršava svoje međunarodne obaveze koje se odnose na izvršavanje presuda međunarodnih sudova.
- U Bosni i Hercegovini se još nisu stekli uslovi da se presude Evropskog suda za ljudska prava izvrše zbog nepostojanja jedinstvene političke volje.
- Ustav Bosne i Hercegovine je neophodno promijeniti kako bi svi građani Bosne i Hercegovine uživali sva ljudska prava i temeljne slobode koje su navedene u Evropskoj konvenciji.
- Politički konsenzus unutar Parlamenta BiH, kao zakonodavnog tijela, u vidu mijenjanja diskriminatornih odredbi Ustava BiH i Izbornog zakona je neophodan kako bi se u Bosni i Hercegovini izvršile presude Evropskog suda.

- Politički konsenzus o promjenama ustava i Izbornog zakona bi značio smanjenje moći konstitutivnih naroda, preciznije njihovih “elita”, što je jedan od razloga zbog čega se presude i dalje ne izvršavaju.

1.8 Značaj istraživanja

Saznanja ovoga rada mogu poslužiti za neka druga istraživanja koja se bave sličnom tematikom, kao i drugim čitateljima da razumiju razloge neizvršavanja presuda ESLJP, te ustavne diskriminacije u BiH. Rad prikazuje stvarno stanje političkog sistema BiH i njegove (ne)funkcionalnosti. Također, rad je ponudio preporuke kako bi se ustavne diskriminatorne odredbe trebale promijeniti.

1.9 Metode

Prilikom izrade magistarskog rada koristit ću se sljedećim metodama: metodom analize (sadržaja) dokumenata, metodom deskripcije, metodom komparacije i metodom ispitivanja (intervju).

1.9.1 Metoda analize (sadržaja) dokumenata

Analiza (sadržaja) dokumenata prihvata se kao empirijska metoda istraživanja, ali ne i kao metoda prikupljanja podataka.⁴ Zbog složenosti teme neophodno je analizirati dokumente, poput presuda Evropskog suda za ljudska prava kao i pravne dokumente, poput Ustava BiH i Izbornog zakona.

1.9.2 Metoda deskripcije

Deskripcija kao znanstvena metoda podrazumijeva postupak opisivanja pojava i predmeta kao i njihovih veza i odnosa, ali bez znanstvenog objašnjavanja i tumačenja.⁵

---

⁴ Termiz, Dževad, *Metodologija društvenih nauka*, Fakultet političkih nauka Univerziteta u Sarajevu, Međunarodno udruženje metodologa društvenih nauka, Sarajevo, 2022., str. 404.

⁵ Metzinger, Čendo, Tamara, Toth, Marko, *Metodologija istraživačkog rada za stručne studije*, Veleučilište Velika Gorica, 2020., str. 13.

1.9.3 Metoda komparacije

Komparativna metoda predstavlja postupak uspoređivanja istih ili sličnih činjenica, pojava, predmeta i utvrđivanja njihovih sličnosti i razlika.⁶

1.9.4 Metoda ispitivanja

Intervju može odgovarati svakoj vrsti ispitivanja, za razliku od ankete koja najviše odgovara neutralnom ispitivanju. Uloga intervjuera je znatno složenija i odgovornija jer je njegov zadatak da tokom cijelog intervjuja podstiče, tumači, usmjerava i oživljava naučni razgovor, neodstupajući od osnovnog koncepta i sadržava i ciljeva ispitivanja.⁷ U izradi rada pokušat će se obaviti razgovori sa osobama koja imaju saznanja i informacija o pravnim i političkim pitanjima o Bosni i Hercegovini, kako bi se dobilo više saznanja o neizvršavanju presuda ESLJP u Bosni i Hercegovini i političkom sistemu Bosne i Hercegovine.

1.10 Definiranje ključnih pojmova

Izbori - izbori i izborni sustavi ključni su činilac u izgradnji demokratskog poretka modernih država.⁸ Oxfordski engleski rječnik pak kaže da je izbor formalno biranje osobe na položaj i funkciju bilo koje vrste, glasanjem biračkog tijela. Ova vrlo općenita definicija pokazuje da ljudi mogu biti birani u razna udruženja, timove ili klubove jednako kao što su pojedinci birani u parlamente ili lokalne i regionalne organe vlasti.⁹

Diskriminacija - nepriznavanje, uskraćivanje određenih prava jednima, uz istovremeno priznavanje tih prava drugim licima, grupama ljudi, nacijama, nacionalnim manjinama, rasama ili pak u međunarodnim odnosima državama ili njihovim građanima.¹⁰

---

⁶ Ibidem, str. 14.

⁷ Termiz, Dževad, *Metodologija društvenih nauka*, Fakultet političkih nauka Univerziteta u Sarajevu, Međunarodno udruženje metodologa društvenih nauka, Sarajevo, 2022., str. 395.

⁸ Deren-Antoljak, Štefica, *Izbori i izborni sustav*, Pregledni rad, Fakultet političkih znanosti, Zagreb, 1992., str. 215.

⁹ Ibidem.

¹⁰ Beridan, Izet, Tomić, M., Ivo, Kreso, Muharem, *Leksikon sigurnosti – drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje*, Sarajevo, 2001, str. 91.

Ostali - koji se etnički neizjašnjavaju, čine politički narod Bosne i Hercegovine¹¹. Koji se narodnosno neopredjeljuju ili su pripadnici nacionalnih manjina.¹² Svi građani Bosne i Hercegovine koji ne pripadaju jednom od konstitutivnih naroda”.¹³

Konstitutivni narodi - termin “konstitutivan” bi se, u duhu našeg (B/H/S) jezika, mogao prevesti sa “tvoran” ili “tvoriteljski” ili deskriptivno “onaj koji nešto tvori, čini”. Tako bi “konstitutivni narodi” jedne državne zajednice bili oni koji je tvore, odnosno od kojih je socijalna supstanca te države “sazdana”.¹⁴

Presuda - u građanskopravnom smislu, sudska odluka kojom se meritorno odlučuje o tužbenom zahtevu; u krivičnopravnom smislu, sudska odluka kojom sud u potpunosti rasvjetljava i razrešava krivičnu stvar.¹⁵

Konsenzus - način političkog odlučivanja pri kojem se sve ključne i važne odluke donose dogovorno bez mogućnost imajorizacije, preglasavanja ili nadglasavanja sa bilo koje strane. Kao takav primjenjuje se naročito u demokratski konstituiranim državnim organima složenih državnih zajednica (konfederacija, federacija i sl.), a pitanja o kojima se odlučuje na ovaj način obično su pobrojana u najvišim državnim aktima (ustav, zakon, poslovnik o radu državnog organa i dr.).¹⁶

---

¹¹ Ibrahimagić, Omer, *Bosna se bliži svome smiraju*, Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava, Sarajevo, 2015., str. 296.

¹² Ibidem, str. 305.

¹³ Abazović, Dino, Mujkić, Asim, Vajzović, Emir, Vehabović, Faris, *Mjesto i uloga „Ostalih“ u ustavu Bosne i Hercegovine i budućim ustavnim rješenjima za Bosnu i Hercegovinu*, Centar za ljudska prava, Sarajevo, str. 114-115.

¹⁴ Seizović, Zarije, *Konstitutivni narodi i ustavne promjene*, Dobra knjiga, Sarajevo, 2014, str. 15.

¹⁵ Simeunović, Vladan, *Rečnik pravnih termina za novinare*, medija centar Beograd, Beograd, 2003., str. 32.

¹⁶ Beridan, Izet, Tomić, M., Ivo, Kreso, Muharem, *Leksikon sigurnosti – drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje*, Sarajevo, 2001, str. 172.

2 PRAVO NA SLOBODNE IZBORE U NORMATIVNOM I SUDSKOM TUMAČENJU EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

U Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda sažeta su gotova sva ljudska prava i temeljne slobode koja se mogu pronaći u Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima. Ljudska prava su prava koja pripadaju svakoj osobi kao pojedincu i kao takva su predmet međunarodne skrbi i (iz)van su unutarnje jurisdikcije država (Arnautović, Ibrahimagić i Seizović, 2010: 19).¹⁷ Sva ljudska prava i osnovne slobode koje propisuje Evropska konvencija moraju se garantirati svim građanima država koje su potpisnice ove konvencije, bez izuzetaka i diskriminacije. *Neovisno o tome da li su pojedine države potpisnice određenog univerzalnog ili regionalnog instrumenta za zaštitu ljudskih prava ili ne, ova prava se štite kao univerzalne ljudske vrijednosti i predmet su međunarodne skrbi, neovisno o volji pojedine države ili država.*

18

Ljudska prava i slobode u Evropskoj konvenciji imaju svoje kratko objašnjenje, odnosno definiraju šta to pravo garantira, kakve slobode garantira itd. Zbog tako kratkog objašnjenja, međunarodni sudovi dužni su dati objašnjenje toga prava, odnosno tumačenje određenog ljudskog prava ili slobode, da se tačno znaju granice i značenje prava.

Prema Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, član 3. Protokola I glasi: *Visoke strane ugovornice se obavezuju da u primjerenim vremenskim razmacima održavaju slobodne izbore s tajnim glasanjem, pod uvjetima koji osiguravaju slobodno izražavanje mišljenja naroda pri izboru zakonodavnih tijela.*¹⁹ Pravo na slobodne izbore je u Evropskoj konvenciji vrlo jasno definirano, mogu se jasno vidjeti granice primjene prava, odnosno primjenjivanje prava samo u slučajevima izbora zakonodavnih tijela, a ne i izvršnih, što je vrlo bitno spomenuti u kontekstu presuda ESLJP (primjer *Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine*). Konkretno, u slučajevima izbora izvršnih tijela, primjerice predsjednika ili predsjedništva u BiH, ovo pravo se ne primjenjuje jer kao što to Evropska konvencija naglašava, pravo se primjenjuje samo u slučajevima izbora zakonodavnih tijela.

Što se tiče predsjedničkih izbora, Sud je zauzeo stav da ovlaštenja šefa države ne mogu biti shvaćena tako da predstavljaju „zakonodavnu vlast” u smislu člana 3. Protokola br. 1. To, pak, ne

¹⁷ Arnautović, Suad, Ibrahimagić, Omer, Seizović, Zarije, *Politički sistem Bosne i Hercegovine – TOM I i II*, Promocult Sarajevo, Sarajevo, 2010., str. 19.

¹⁸ Ibidem, str. 20.

¹⁹ Evropski sud za ljudska prava, *Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda*, 2013., str. 31.

isključuje mogućnost primjene člana 3. Protokola br. 1 na predsjedničke izbore.²⁰ Međutim, u predmetima koje ovaj rad analizira sud nije uzimao gore navedenu mogućnost u razmatranje. U takvim slučajevima, potencionalni kandidati imaju se pozivaju na član 14. Evropske konvencije, zabranu diskriminacije o čemu će se posebno govoriti dalje u radu.

Član 3. Protokola br. 1 razlikuje se od drugih materijalnih odredaba Konvencije i njenih protokola u smislu da je formuliran kao obaveza visokih strana ugovornica da održavaju izbore koji osiguravaju slobodno izražavanje volje naroda, a ne kao određeno pravo ili sloboda.²¹ Sa druge strane, pravo na slobodne izbore daje svakome pojedincu mogućnost da bira i da bude biran na slobodnim izborima. To potvrđuje i Evropski sud za ljudska prava (Sud), koji je ustanovio da ova odredba podrazumijeva i pojedinačna prava, koja čine pravo da se glasa („aktivni” aspekt) i pravo da se bude kandidat na izborima („pasivni” aspekt).²² Postoje iznimke kada pojedinci nisu u mogućnosti niti im je dozvoljeno da upotpunosti uživaju ovo pravo, primjerice u slučajevima osoba koje su lišene slobode ili neispunjavaju uslove koje propisuje izborni zakon, a da se pri tome ne radi o diskriminaciji.

2.1 „Pasivni aspekt“ prava na slobone izbore

Ograničenja za pasivne aspekte nisu nerijedak slučaj i nešto što se može nazvati normom kada su u pitanju slobodni izbori, no treba se voditi računa da ograničenja ne dođu na istu ravan sa diskriminacijom, što rezultira povredom prava. Na pravo kandidature na izborima za parlament („pasivni” aspekt) mogu se nametnuti strožiji uslovi nego što je to slučaj prava na glasanje („aktivni” aspekt).²³ Ovo je potpuno logičan potez s obzirom da se radi o određenom broju kandidata koji se takmiče za parlamentske pozicije ili bilo koje drugo zakonodavno tijelo, stoga je nužno da postoje kriteriji za takve pozicije. Stoga se u kandidaturama zahtjeva da osobe kandidati ili nemaju određenu životnu dob za kandidiranje, zatim neodslužavanje zatvorske kazne ili neki drugi razlog zbog koji će uticati na mogućnost kandidiranja na izborima. Ograničenja koja se uvode nikako se ne smiju ticati spola, nacionalnosti, rase, boje kože, jezika pola, pripadnosti manjinskoj grupi stanovništva i slično. U suprotnome, takva ograničenja

---

²⁰ Evropski sud za ljudska prava, Vodič o članu 3 Protokola br. 1 uz Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, 2017. str 6.

²¹ Ibidem, str. 10.

²² Ibidem, str. 6.

²³ Ibidem, str. 7.

diskriminišu određene osobe, i krše član 14. Evropske konvencije, koji naglašava zabranu diskriminacije i uživanje prava bez ikakve diskriminacije po bilo kojoj osnovi.

Evropski sud za ljudska prava je u predmetu *Zornić protiv Bosne i Hercegovine* ustanovio da osobe koje se izjašnjavaju kao “ne-konstitutivni” nisu u mogućnosti da se na izborima kandidiraju za poziciju u Domu naroda Parlamenta Bosne i Hercegovine, jer su mjesta u Domu naroda “rezervisana” samo za kandidate koji pripadaju “konstitutivnim” narodima. U predmetu *Zornić protiv Bosne i Hercegovine* Sud je, iz istih razloga, utvrdio kršenje člana 3 Protokola br. 1, u pogledu podnositeljicine nemogućnosti da, iz istih razloga, bude kandidatkinja na izborima za Dom naroda i Predsjedništvo.²⁴ Predmet *Zornić protiv Bosne i Hercegovine* je primjer kako ograničenja prava na kandidaturu na izborima ne smiju biti bazirana na nacionalnoj pripadnosti, jer to rezultira diskriminacijom kao što je to Sud ustanovio.

2.2 “Aktivni aspekt” prava na slobodne izbore

Slično kao i za „pasivni aspekt“, ograničenja su moguća za „aktivni aspekt“, s time da su razlozi ograničavanja prava dosta drugačiji s obzirom da se radi o pravu na glasanje. I ovdje, kao i u drugim područjima unutar člana 3. Protokola br. 1., države članice imaju određeni stepen slobodne procjene, koji može varirati u zavisnosti od konteksta.²⁵ Ograničenje koje ne predstavlja kršenje prava na glasanje i općeprihvaćeno je, jeste da samo punoljetne osobe mogu glasati na izborima, što znači da sve osobe koje nisu punoljetne ili malodobne nisu u mogućnosti glasati na izborima. Razlog ovakvog ograničenja jeste kako bi se osiguralo da su osobe koje učestvuju u izbornom procesu dovoljno zrele.²⁶ Na taj način se omogućava da na kraju kandidati budu fer i korektno izabrani.

Osim malodobnim osobama, ograničenja prava na slobodne izbore se uvode zatvorenima, odnosno osobama lišenim sloboda. Osobe lišene slobode i tokom izdržavanja propisanih kazni uživaju sva ljudska prava i slobode propisane Evropskom konvencijom, osim naravno prava na slobodu i sigurnost koje im je legalno oduzeto. Stoga se može postaviti otvoreno pitanje da li je uskraćivanje prava na slobodne izbore zatvorenima dozvoljen čin od strane država. U predmetu *Hirst protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, Vijeće je utvrdilo da je isključenje iz glasovanja nametnuto

---

²⁴ Ibidem, str. 12.

²⁵ Ibidem, str. 7.

²⁶ Ibidem, str. 7.

osuđenim zatvorenicima u pritvoru bilo nerazmjerno. Imalo je u vidu činjenicu da je velikoj skupini ljudi oduzelo pravo glasa; da se primjenjuje automatski bez obzira na visinu kazne ili težinu kaznenog djela; te da su rezultati proizvoljni i neuobičajeni, ovisno o vremenu održavanja izbora.²⁷ Sud je zaključio da se radi o povredi prava na osnovu velike skupine ljudi kojima je pravo uskraćeno, što je moglo imati utjecaja na ishode izbora, a potom primjenjivanje je bilo automatsko što je Sud navelo na ovakvu odluku. Lišenje slobode za sobom ne povlači oduzimanje prava na glasanje osobama, te se u teoriji i zatvorenicima takvo pravo mora omogućiti. Shodno tome, član 3. Protokola br. 1. ne isključuje mogućnost da ograničenja izbornih prava budu nametnuta pojedincu koji je, naprimjer, ozbiljno zloupotrijebio javnu funkciju ili čije ponašanje prijeti ozbiljnim potkopavanjem vladavine zakona ili demokratskih temelja.²⁸ Države se isto tako ne smiju zloupotrebljavati ovu mogućnost svakom pojedincu i nužno je da ukoliko žele da uvedu ograničenja na glasanje vode računa o principu proporcionalnosti između kaznenog djela i mjere ograničenja.

---

²⁷ European Court of Human Rights, *Case of Hirst v. The United Kingdom (No. 2)*, Strasbourg, 2005, str. 5.

Za više informacija pogledati kompletnu presudu European Court of Human Rights, *Case of Hirst v. The United Kingdom (No. 2)*, Strasbourg, 2005.

²⁸ Evropski sud za ljudska prava, *Vodič o članu 3 Protokola br. 1 uz Evropsku konvenciju o ljudskim pravima*, 2017. str 8.

3 ANALIZA PREDMETA EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

3.1 O presudama

Da bi se odluke Evropske konvencije sprovele na način na koji je to zamišljeno i sva ljudska prava i osnovne slobode omogućile svakom pojedincu, mora postojati institucija, bilo međunarodna ili unutardržavna koja će “stajati” iza ljudskih prava i sloboda i garantirati njihovo uživanje. Stoga postoji Evropski sud za ljudska prava koji na međunarodnom nivou štiti prava i slobode propisane Evropskom konvencijom, te kojem se svaki pojedinac može obratiti ukoliko smatra da su njegova temeljna ljudska prava i slobode narušena od strane države. Evropski sud za ljudska prava odlučuje da li postoje povrede prava na koje se aplikant žali i prema tome donosi odluku, zatim i presudu.

Odluke o neprihvatljivosti, kao i presude koje donese odbor ili Veliko vijeće su konačne i, dakle, protiv njih se ne može izjaviti žalba.²⁹ Iako se na njih ne može uložiti žalba, može se uputiti na ponovno razmatranje Velikom vijeću u roku od tri mjeseca od donošenja presude ukoliko se smatra da je vijeće u presudi izostavilo neke činjenice ili donijelo pogrešnu odluku. Iako je sudska praksa takva da se prvo donose prvostepena presuda na koju postoji pravo žalbe, nakon toga se donosi drugostepena presuda, koja može i ne mora imati isti ishod kao prethodna i konačna je, te na nju ne postoji pravo žalbe. Nakon drugostepene presude, stranu više nije moguće izvesti pred sud zbog istog djela, ili *non bis in idem*.

Kako su se države obavezale da će poštovati odredbe i odluke Evropskog suda za ljudska prava, tako Presude za povredu prava su obavezujuće za osuđene države koje ih moraju izvršiti.³⁰ Države nemaju nikakvu drugu mogućnost niti opciju osim da presude koje ukazuju na povredu prava izvrše. Međutim, problematika presuda jeste što se državama ne daje rok niti jasna i definisana sankcija ukoliko u određenom roku ne izvrše presude. Jasno je da to rezultira neizvršavanjem međunarodnih obaveza na šta su se države složile da će poštovati, što se može vidjeti na primjeru Bosne i Hercegovine koja nije izvršila niti jednu presudu za povredu prava koju je donio Evropski sud za ljudska prava.

---

²⁹ Evropski sud za ljudska prava, *50 pitanja od ESLJP/u*, Strasbourg, France, str. 9.

³⁰ Ibidem.

3.2 *Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine*

Dejtonski mirovni sporazum, potpisan 14. decembra 1995. godine u Dejtonu, te je značio prekid vatre između zaraćenih strana i konstruisao Ustav Bosne i Hercegovine koji se do danas gotovo da nije promijenio u kontekstu grantiranja ljudskih prava i sloboda. Potpisivanjem mirovnog sporazuma i donošenjem Ustava BiH, Bosne i Hercegovina je postala država koja je imala dva entiteta, jedan distrikt i tri konstitutivna naroda. Kao takva, Bosna i Hercegovina predstavlja presedan svojim političkim sistemom, koji osim što dijeli narode na konstitutivne i ne-konstitutivne, već ima ustav, kao najveći normativno-pravni akt jedne države, koji negira sam-svoje odredbe. Ustav BiH garantira sva ljudska prava bez diskriminacije po bilo kojoj osnovu po članu 3, a istovremeno samo konstitutivnim narodima daje pravo kandidiranja za pozicije Doma naroda i članova Predsjedništva BiH.

3.2.1 *Relevantna pozadina predmetnog slučaja*

Dva građanina Bosne i Hercegovine, Dervo Sejdić, pripadnik romske zajednice i Jakob Finci, pripadnik jevrejske zajednice, su 3. jula i 18. augusta u skladu sa članom 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda podnijeli aplikacije Evropskom sudu za ljudska prava i slobode, nakon čega je predmet pokrenut.³¹ Dervo Sejdić i Jakob Finci (Sejdić i Finci) su se žalili da kao pripadnici “ostalih” ili ne-konstitutivnih naroda nisu u mogućnosti da se kandidiraju za pozicije Doma naroda Parlamenta BiH i Predsjedništva BiH. Oni su se pozvali na član 3., 13. i 14., član 3. Protokola br. 1 i član 1. Protokola br. 12.³² Treba istaći da pozicije za članove Doma naroda su rezervisane samo za pripadnike konstitutivnih naroda, na identičan način kao što je to u slučaju Predsjedništva BiH, gdje se Predsjedništvo tvori od po jednog pripadnika iz sva tri konstitutivna naroda.

---

³¹ Evropski sud za ljudska prava, *Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine*, Aplikacije br. 27996/06 i 34836/06, Presuda, 22. decembar 2009., str. 2.

³² Ibidem.

3.2.2 *Izborni zakon 2001.*

Izborni zakon na gotovo identičan način kako i Ustav BiH propisuje na koji način će se kandidati kandidirati i birati za poziciju članova Predsjedništva i delegata u Parlamentarnoj skupštini za oba Doma. Zakon, dakle, nalaže kako će se slobodni izbori na teritoriji Bosne i Hercegovine sprovesti u cjelosti u cilju promoviranja slobodnih, fer i demokratskih izbora, kojima se osigurava ostvarivanje demokratskih ciljeva.³³ U samoj preambuli Izbornog zakona naglašava se da je cilj osigurati fer i slobodne izbore i da se na taj način ostvare demokratski ciljevi, no to u praksi i nije baš slučaj. Kako svi građani nisu u mogućnosti da biraju niti da se kandidiraju za sve pozicije koga oni žele (npr. kandidiranje za Predsjedništvo ukoliko kandidat se izjašnjava kao pripadnih “ostalih” naroda ili glasanje za izbor bošnjačkog ili hrvatskog člana Predsjedništva sa teritorije Republike Srpske) može se dovesti u pitanje promoviranje slobodnih izbora kako to preambula navodi. Aplikantima u predmetu Sejdić i Finci ove odredbe Izbornog zakona su poslužili kao dodatni argument pred Sudom, kako bi ukazali da se u njihovom slučaju radi o diskriminaciji.

3.2.3 *Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine*

U Bosni i Hercegovini, Parlamentarna skupština, kao najviše zakonodavno tijelo, sastoji se od dva doma, Predstavničkog doma i Doma naroda. Za Predstavnički dom nije važna nacionalna pripadnost već teritorija sa koje se kandidati biraju, što znači da se dvije trećine delegata biraju sa teritorije Federacije BiH, a preostala jedna trećina sa područja Republike Srpske.³⁴ Za Dom naroda, situacija je drugačija, uslov jeste da članove Doma naroda čine samo delegati iz reda konstitutivnih naroda, po pet delegata iz svakog konstitutivnog naroda (Bošnjaka, Hrvata i Srba). Kao što se može vidjeti, u Domu naroda nema mjesta za one koji ne pripadaju konstitutivnim narodima. Upravo ovakva „postava“ u Domu naroda dovela je do toga da Dervo Sejdić i Jakob Finci pokrenuti postupak protiv BiH jer nisu u stanju da kao pripadnici „ostalih“ budu kandidati za Dom naroda, a ujedno i Predsjedništvo BiH.

---

³³ *Izborni zakon Bosne i Hercegovine*, 2001., Preambula.

³⁴ *Ustav Bosne i Hercegovine*, Član IV.2., a) Članovi Predstavničkog doma biraju se neposredno iz svog entiteta, u skladu sa izbornim zakonom kojeg će donijeti Parlamentarna skupština. Međutim, prvi izbori će biti održani u skladu sa Aneksom 3. Opšteg okvirnog sporazuma. b) Većina svih članova izabranih u Predstavnički dom sačinjava kvorum.

Kada je u pitanju Predsjedništvo BiH, već je pomenuto da se bošnjački i hrvatski član Predsjedništva bira sa teritorije Federacije BiH, a srpski član sa teritorije Republike Srpske, te mjesta za bilo kojeg kandidata koji nije član konstitutivnog naroda u Predsjedništvu BiH nema. Koncept „konstitutivnih naroda“ *de facto* predstavlja ključnu prepreku efikasnom konstituisanju i funkcionisanju državnih ali i entitetskih institucija, a da ne govorimo o načelu reprezentativnosti, koje je jedan od suštinskih postulata demokratije.³⁵ Odnosno, ne postoji šansa da se kandidat iz reda ostalih nađe na listi kandidata, jer će Centralna izbora komisija (CIK) po automatizmu odbiti kandidaturu jer nije u skladu sa Izbornim zakonom. Izborni zakon, iako sadrži diskriminatorne odredbe u ovome slučaju, vrlo je jasan i precizan u tome ko je u mogućnosti da se kandidira i ko ne.

“Ostali” ili oni koji ne pripadaju jednom od konstitutivnih naroda mogu biti kandidati za sve pozicije na izborima koje ne zahtjevaju isključivo kandidate iz reda konstitutivnih naroda. Tako je moguće da se članovi “ostalih” kandidiraju za pozicije u Parlamentu BiH, odnosno Predstavničkom domu, dok kao što je to prethodno rečeno za Dom naroda to nije moguće.

3.2.4 Ustavni sud BiH

Ustav BiH naglašava da su Bošnjaci, Srbi i Hrvati konstitutivni narodi u Bosni i Hercegovini, što znači da su to narodi koji tvore državu Bosnu i Hercegovinu, iako u njoj žive i pripadnici drugih naroda. Prethodno pomenuti politički sistem od svoga nastanka, do danas se nije drastično promijenio u kontekstu jednakih prava svim narodima koji u Bosni i Hercegovini žive. Šta više, niti aplikacije Sejdića i Fincija nisu dovele do promjena, pa čak ni odluke Evropskog suda za ljudska prava. Međutim, Ustav BiH nalaže da se u Bosni i Hercegovini Evropska konvencija primjenjuje baš onako kako Konvencija to nalaže, međutim iz priloženog se može vidjeti da to baš ne izgleda tako. Kako Konvencija sama nalaže:

Uživanje svih prava utvrđenih zakonom osigurano je bez diskriminacije po bilo kojem osnovu kao što je pol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili

---

³⁵ Seizović, Zarije, *Paradigma Bosna – juče, danas, sutra*, Dobra knjiga, Sarajevo, 2014., str. 213.

drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, veza sa nekom nacionalnom manjinom, imovinsko stanje, rođenje ili drugi status.³⁶

Ako se Bosna i Hercegovina obavezala da će poštovati sve odluke i propise Konvencije onda je dužna da ispoštuje i ovu odredbu, te su se gosp. Sejdić i gosp. Finci na ovaj član Konvencije pozila u svojoj aplikaciji Sudu.

Iako se samo na osnovu Ustava može uvidjeti da se radi o očiglednoj diskriminaciji „ostalih“ na osnovu nacionalne pripadnosti Ustavni sud BiH je 2006. godine donio objašnjenje na apelaciju Ilijaza Pilava. Ustavni sud je odbio kao neosnovanu apelaciju, koju su navedeni apelanti podnijeli protiv Rješenja Suda Bosne i Hercegovine broj IŽ-15/06 od 10. augusta 2006. godine i odluka Centralne izborne komisije broj 01-02-2-1581/06 od 1. augusta 2006. godine i broj 01-07-1-913-103-1/06 od 24. jula 2006. godine. Nadalje, Ustavni sud je utvrdio da nema povrede prava apelanata zagarantovanih Evropskom konvencijom, njenim protokolima i dodatnim sporazumima o ljudskim pravima koji se, prema članu II/2. i Aneksu I Ustava Bosne i Hercegovine, primjenjuju u Bosni i Hercegovini ukoliko su osporene odluke donesene na osnovu zakona kojim su propisana određena ograničenja u pogledu ostvarivanja pojedinih prava budući da za različito postupanje postoji objektivno i razumno opravdanje.³⁷ Iako se radilo o slučaju Ilijaza Pilava, a ne Sejdića i Fincija, činjenica je da se to odnosi na sve pripadnike “ostalih” te da njihove pritužbe ukoliko su zakonski odbijene, bez obzira što se radi o diskriminaciji po nacionalnoj osnovi, neće biti uvažene.

Također, treba naglasiti da je Sud ovom odlukom prekršio II član Ustava BiH koji ljudskim pravima i slobodama daje primat u odnosu na ostale zakone. U Ustavu BiH, Aneks I koji se odnosi na sporazume o ljudskim pravima koje je Bosna i Hercegovina potpisala i bila odlučna da će ih primjenjivati, može se pronaći Međunarodna konvencija o uklanjanju svih oblika rasne diskriminacije (Međunarodna konvencija). BiH je potpisnica ove Konvencije i primjenjuje je kroz svoj Ustav, ali s obzirom na prethodno pomenute diskriminatorne odredbe Ustava, upitno je njeno potpuno primjenjivanje, odnosno više poštivanje njenih odredbi. Član 5. Međunarodne konvencije (Međunarodna konvencija o uklanjanju svih oblika rasne diskriminacije) o uklanjanju svih oblika rasne diskriminacije glasi:

---

³⁶ Evropski sud za ljudska prava, *Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda*, 2013., str. 46.

³⁷ <https://www.ustavnisud.ba/hr/završena-xxxvii-plenarna-sjednica>, pristupljeno 25.5. 2023.

Prema osnovnim obavezama navedenim u članu 2. ove konvencije, države članice obavezuju se da zabrane i da ukinu rasnu diskriminaciju u svim njenim oblicima i da garantiraju pravo svakome na jednakost pred zakonom bez razlike na rasu, boju ili nacionalno ili etničko porijeklo, naročito u pogledu uživanja sljedećih prava: ....

(c) političkih prava, naročito prava učešća na izborima, prava glasa i kandidature - prema sistemu općeg i jednakog prava glasa, prava učešća u vladi kao i u upravljanju javnim poslovima, na svim nivoima, i prava pristupa, pod jednakim uslovima, javnim funkcijama;³⁸

Međunarodna konvencija kada se potpiše predstavlja obavezu za države potpisnice, kao i druge slične konvencije, s time u vezi i BiH ima obavezu da se pridržava njenih odredbi. Ovaj član konvencije poslužio je kao dodatni dokaz aplikantima da se u njihovom slučaju radi o diskriminaciji. Aplikanti su se pozvali i na ovu konvenciju, smatrajući daje ovo još jedan u nizu dokumenata koji ukazuju da u državama ni po bilo kojem osnovu građanima ne smiju biti uskraćena prava samo zato što pripadaju drugoj zajednici naroda. U članu 5. ove konvencije striktno se naglašavaju prava glasa i kandidature kao prava koje države bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi moraju svojim građanima omogućiti.

Osim toga, aplikant Dervo Sejdić je uložio žalbu i na član 3. Evropske konvencije o ljudskim pravima, zabrana mučenja. Sud navodi da ovo, prema njegovom mišljenju, predstavlja naročito uvredu njegovom ljudskom dostojanstvu i dovodi do kršenja člana 3. Konvencije.³⁹ Zabrana mučenja zabranjuje svaki tip torture, mučenja, nečovječnog postupanja prema bilo kojem pojedincu, te ovo pravo ni u kojem slučaju ne može biti uskraćeno. Pitanje je da li diskriminacija po nacionalnom osnovu, te kako aplikant navodi uvreda prema njegovom ljudskom dostojanstvu, može da se okarakterise kao kršenje člana 3. Evropske konvencije.

Sud je u ranijim slučajevima zaključio da sama rasna diskriminacija može, u određenim okolnostima, dovesti do ponižavajućeg postupanja u smislu člana 3. Međutim, u predmetnom slučaju Sud zapaža da razlika u postupanju na koju su se aplikanti žalili nije značila prezir ili nedostatak poštovanja prema aplikantovoj ličnosti i nije joj bila namjera da ponižava ili srozava

---

³⁸ *Međunarodna konvencija o uklanjanju svih oblika rasne diskriminacije*, 1965., str. 3.

³⁹ Evropski sud za ljudska prava, *Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine*, Aplikacije br. 27996/06 i 34836/06, Presuda, 22. decembar 2009., str. 35.

njegovu ličnost, niti je to učinila, nego je samo trebalo da postigne cilj o kojem je bilo riječi u tački 45. u tekstu.⁴⁰

Sud je vrlo jasan u ovoj situaciji, diskriminacija postoji ali ona ne znači nečovječno, torturu niti ima namjeru da ponižava nečiju ličnost već se radi o ostvarivanju ciljeva zakona. Žalba aplikanta je na osnovu ovog obrazloženja Suda odbijena.

3.2.5 Odluka suda

Nakon što je Sud saslušao aplikante i njihove žalbe imao je dovoljno dokaza da donese svoju odluku, odnosno da se izjasni. Na osnovu toga, u predmetu Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine odluke Suda su sljedeće:

1. Odlučuje jednoglasno da spoji aplikacije;
2. Proglašava većinom glasova glavne pritužbe aplikanta u pogledu njihove nemogućnosti da se kandidiraju na izborima za Dom naroda Bosne i Hercegovine dopuštenim;
3. Proglašava jednoglasno glavne pritužbe aplikanta u pogledu njihove nemogućnosti da se kandidiraju na izborima za Predsjedništvo Bosne i Hercegovine dopuštenim;
4. Proglašava jednoglasno preostali dio aplikacija nedopuštenim;
5. Presuđuje sa 14 glasova "za" i tri glasa "protiv", da postoji kršenje člana 14. u vezi s članom 3. Protokola br. 1. koji se odnosi na nemogućnost aplikanta da se kandidiraju na izborima za Dom naroda Bosne i Hercegovine;
6. Presuđuje jednoglasno da ne postoji potreba za ispitivanjem iste pritužbe prema članu 3. Protokola br. 1. i članu 1. Protokola br. 12.;

---

⁴⁰ Ibidem.

7. Presuđuje sa 16 glasova "za" i jedan glas "protiv" da postoji povreda člana 1. Protokola br. 12. zbog nemogućnosti aplikanta da se kandidiraju na izborima za Predsjedništvo Bosne i Hercegovine;

8. Presuđuje jednoglasno da utvrđivanje povrede predstavlja samo po sebi dovoljnu pravednu naknadu za svu nematerijalnu štetu koju su aplikanti pretrpjeli;

9. Presuđuje: (a) sa 16 glasova "za" i jedan glas "protiv", da tužena strana treba da, u roku od tri mjeseca, prvom aplikantu isplati iznos od 1.000 eura (jednihiljada eura) na ime troškova i izdataka, pretvoreno u konvertibilne marke po kursu koji važi na dan isplate, plus svi porezi koji mogu biti zaračunati prvom aplikantu; (b) sa 15 glasova "za" i dva glasa "protiv", da tužena strana treba da, u roku od tri mjeseca, drugom aplikantu isplati iznos od 20.000 eura (dvadesethiljada eura) na ime troškova i izdataka, pretvoreno u konvertibilne marke po kursu 38 koji važi na dan isplate, plus svi porezi koji mogu biti zaračunati drugom aplikantu; (c) jednoglasno da će se nakon isteka perioda od tri mjeseca, sve do isplate, plaćati obična kamata na navedeni iznos po stopi jednakoj najnižoj kreditnoj stopi Evropske centralne banke za period neizmirenja, uvećana za 3%;

10. Odbacuje jednoglasno preostali dio zahtjeva drugog aplikanta za pravednu naknadu. Sastavljeno na engleskom i francuskom jeziku i uručeno na javnom ročištu održanom 22. decembra 2009. u zgradi Evropskog suda u Strasbourgu.⁴¹

3.2.6 Rezultati

Evropski sud za ljudska prava je u predmetu *Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine* potvrdio da Ustav Bosne i Hercegovine sadrži odredbe koje krše osnovna ljudska prava građana. Radi se o diskriminatornim odredbama koje je potrebno promijeniti kako bi se presuda u predmetu *Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine* izvršila. Pravo na slobodne izbore, njegov „pasivni aspekt“ pravo na kandidiranje i zabrana diskriminacije su prava koje je Sud zaključio da su uskraćena aplikantima, odnosno uživanje tih prava nije omogućeno upotpunosti. Sud je donio odluku, na potezu je sada država na koju se presuda odnosi, u ovome slučaju Bosna i

---

⁴¹ Ibidem, str. 37-38.

Hercegovina, koja ima obavezu da je izvrši, kako je to objašnjeno u pod poglavlju ovog poglavlja.

Evropski sud za ljudska prava i slobode je ukazao na povrede prava i donio svoju odluku i svoj posao u ovome predmetu završio. Sud ne odgovara za postupke Bosne i Hercegovine ukoliko država ne izvrši presudu niti je Sud dao rok do kada se aplikantima u predmetu *Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine* mora omogućiti uživanje prava koje je Sud potvrdio da Bosna i Hercegovina krši, odnosno ne dozvoljava da uživaju upotpunosti.

Ova presuda je bila jedan od dokumenata koji su se koristili u drugim postupcima pred Sudom, kao što je bio slučaj u predmetima *Pilav protiv Bosne i Hercegovine* i *Zornić protiv Bosne i Hercegovine* koji će se u ovome istraživanju analizirati.

3.3 *Zornić protiv Bosne i Hercegovine*

Drugi predmet Evropskog suda za ljudska prava i osnovne slobode koji sam analizirao je predmet *Zornić protiv Bosne i Hercegovine* koji je vođen nekoliko godina nakon predmeta *Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine*. Obrizom da je presuda u ovome predmetu donešena prije presude u predmetu *Pilav protiv Bosne i Hercegovine*, ovaj predmet će se prvo analizirati.

Prethodno analizirani predmet *Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine* se u ovome predmetu spominje nekoliko puta i uzima kao predmet u kojem je Sud već prethodno odredio značenje pojedinih pojmova, a koji su bili od pomoći u predmetu *Zornić protiv Bosne i Hercegovine*. U prethodno analiziranom predmetu Sud je donio odluku da Ustav BiH sadrži odredbe koje diskriminišu „ne-konstitutivne narode“ i da samo konstitutivni narodi imaju pravo da se kandidiraju za pozicije u Domu naroda Parlamenta BiH i Predsjedništva BiH.

3.3.1 *Relevantna pozadina predmetnog slučaja*

Azra Zornić (aplikantica) je kao i Dervo Sejdić i Jakob Finci je zbog nemogućnosti uživanja ljudskih prava, zagarantovanih Ustavom BiH, bila odlučna da tuži državu Bosnu i Hercegovinu zbog navodnih kršenja ljudskih prava i osnovnih sloboda. Postupak u ovom predmetu pokrenut je po aplikaciji (br. 3681/06) protiv Bosne i Hercegovine koju je Sudu podnijela državljanka Bosne i Hercegovine gđa Azra Zornić („aplikantica“), prema članu 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda („Konvencija“), dana 19.12. 2005. godine.⁴² Azra Zornić je državljanka Bosne i Hercegovine i uključena je u politički život u Bosni i Hercegovini. Aplikantica je bila kandidat Socijaldemokratske partije Bosne i Hercegovine (SDP BiH) za poziciju u parlamentu jednog od entiteta, poziciju koja ne nalaže da kandidati moraju dolaziti iz reda jednog od konstitutivnih naroda.

3.3.2 *Komparacija sa predmetom Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine*

Prikaz relevantnog prava i prakse dat je u predmetu *Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine* [GC], br. 27996/06 i 34836/06, ESLJP 2009.⁴³ U prethodnom predmetu je detaljno objašnjen

---

⁴² Evropski sud za ljudska prava, *Zornić protiv Bosne i Hercegovine*, Aplikacija br. 3681/06, Presuda, 15.7. 2014., str. 1.

⁴³ Ibidem.

način funkcionisanja Predsjedništva BiH i Predstavničkog doma Parlamenta BiH u kontekstu biranja kandidata na slobodnim izborima, stoga nema potrebe da se ponovo isti diskriminatorni članovi Ustava BiH i Izbornog zakona ponavljaju i objašnjavaju. Kako se i u ovom predmetu pominju članovi Konvencije koji su navodno prekršeni od strane države i uskraćeni aplikantu i isti diskriminatorni članovi Ustava BiH, predmet *Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine* je u velikoj mjeri poslužio aplikantici u njenoj aplikaciji Sudu.

Kako je Sud već u prethodnom predmetu donio jasnu odluku i ukazao da Bosna i Hercegovina ima ustav koji sadrži diskriminatorne odredbe, te potvrdio da se radi o diskriminaciji osoba koje ne pripadaju konstitutivnim narodima i da je ne-konstitutivnim narodima uskraćeno pravo na slobodne izbore, u ovome predmetu nije bilo potrebe da to ponovo čini. Štaviše, presuda u Predmetu *Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine* je olakšala postupak već donesenim činjenicama jer se radi o istim pravima za koje je aplikantica smatrala da su joj uskraćena. Međutim, budući da prethodno pomenutom predmetu nije izvršena, ustavne odredbe su ostale nepromijenjene, aplikantici nije preostalo ništa drugo nego da se za svoja prava bori pred ESLJP.

3.3.3 “Ostali” narodi u Bosni i Hercegovini

Ustav BiH jasno naglašava u svojoj preambuli da u Bosni i Hercegovini konstitutivni narodi, Bošnjaci, Srbi i Hrvati, u zajednici sa ostalima i građanima Bosne i Hercegovine utvrđuju Ustav BiH.⁴⁴ Prema tome se može reći da je bosanskohercegovačko društvo podijeljeno u tri kategorije, prvu grupu čine konstitutivni narodi, druga grupa bi bili ostali i treća grupa bi bili građani Bosne i Hercegovine. Iako se građani i “ostali” u jednu ruku smatraju jedinstvenom grupom ili svi oni koji ne pripadaju jednom od konstitutivnih naroda, Ustav jasno naglašava podjelu.

Međutim, fokus ovog podpoglavlja je isključivo na “ostalima” ili ne-konstitutivnim narodima u Bosni i Hercegovini kojoj aplikantica pripada. Jedna grupa autora definiše “ostale” kao heterogena društvena grupa koja se može odrediti kao negativna društvena grupa ili društvena grupa “po ostatku”. Čine je svi građani Bosne i Hercegovine koji ne pripadaju jednom od konstitutivnih naroda”.⁴⁵ Definicija “ostalih” može biti vrlo kratka ali negativna, a to je da su to

---

⁴⁴ *Ustav Bosne i Hercegovine*, Preambula.

⁴⁵ Abazović, Dino, Mujkić, Asim, Vajzović, Emir, Vehabović, Faris, *Mjesto i uloga „Ostalih“ u ustavu Bosne i Hercegovine i budućim ustavnim rješenjima za Bosnu i Hercegovinu*, Centar za ljudska prava, Sarajevo, str. 114-115.

svi narodi koji ne pripadaju jednom od konstitutivnih naroda ili da su to ne-konstitutivni narodi. U praksi bi to značilo da osobe koje se izjašnjavaju kao Bosanci ili pripadnici nekog drugog naroda, bit će svrstani u kategoriju ostalih. Međutim, šta zapravo to u praksi predstavlja?

„Ostali“ kao i konstitutivni narodi uživaju gotovo sva ljudska prava i osnovne slobode garantovane Evropskom konvencijom. Nužno je spomenuti da uživaju gotovo sva prava, jer postoje određena prava koja pripadnici ove grupe ne uživaju, kao što je pravo na slobodne izbore i zabrana diskriminacije, što je potvrđeno odukom Suda. Ustavni sud je zaključio da „gledano u vezi sa članom 1. Ustava, tekst Ustava BiH stoga jasno razlikuje konstitutivne narode od nacionalnih manjina, sa namjerom afirmacije kontinuiteta Bosne i Hercegovine kao demokratske multinacionalne države“.⁴⁶ Osim potemutih političkih prava oni imaju mogućnosti i pogodnosti iste kao i svi drugi narodi u Bosni i Hercegovini (misli se na konstitutivne narode).

Aplikantica se u ovom izjašnjava kao građanka Bosne i Hercegovine, što evidentno ukazuje na to da ona pripada skupini „ostalih“ i da nema mogućnosti biti kandidat za člana Predsjedništva BiH niti Dom naroda Parlamenta BiH.

Dakle, postojeći koncept 'konstitutivnih naroda' kao državotvornih naroda i njegov odnos prema ustavno-pravnom položaju 'Ostalih' predstavlja diskriminaciju par excellence. Takav ustav predstavlja institucionalnu diskriminaciju nekoliko stotina hiljada građana koji ne pripadaju „izabranima“, uključujući i one koji su se opredjelili da ostvare svoje legitimno pravo „ne pripadati“.⁴⁷ Navedene pozicije su rezervisane za kandidate koji dolaze iz reda konstitutivnih naroda i Ustav BiH i Izborni zakon su u tome vrlo jasni, ali ne i ispravni. Iako aplikantica može biti kandidat za bilo koje druge pozicije, osim onih za koje je nužno da kandidati budu pripadnici jednog od konstitutivnih naroda.

3.3.4 Propisi

Kao što je prethodno spomenuto, aplikantica se žalila na nemogućnost kandidiranja za člana Predsjedništva BiH i Dom naroda Parlamenta BiH jer se izjašnjava kao građanka Bosne i

---

⁴⁶ Arnautović, Suad, Ibrahimagić, Omer, Seizović, Zarije, *Politički sistem Bosne i Hercegovine – TOM I i II*, Promocult Sarajevo, Sarajevo, 2010., str. 10.

⁴⁷ Seizović, Zarije, Šimić, Goran, *Dayton Peace Accords Two Decades After: Constitutional Settlement As Serious Obstacle To The Creation Of A Functional State*, Epiphany: Journal of Transdisciplinary Studies, Vol. 9, No. 2, 2016. str. 30.

Hercegovine, a ne kao pripadnik jednog od konstitutivnih naroda. Stoga su njoj kao pripadnici ne-konstitutivnih naroda uskraćeno pravo na slobodne izbore, pravo na kandidiranje i da se nad njom vrši diskriminacija. Ona se, kako stoji u presudi, pozvala na član 14. Konvencije, član 3. Protokola br. 1 i član 1. Protokola br. 12.

Član 14. Konvencije propisuje:

Uživanje prava i sloboda utvđenih u Konvenciji osigurat će se bez diskriminacije po bilo kojem osnovu kao što je spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovinsko stanje, rođenje ili drugi status.

Član 3. Protokola br. 1 glasi:

Visoke strane ugovornice se obavezuju da će u odgovarajućim vremenskim intervalima održavati slobodne izbore tajnim glasanjem, pod uvjetima koji će osigurati slobodno izražavanje mišljenja naroda prilikom izbora zakonodavnih organa.

Član 1. Protokola br. 12 uz Konvenciju propisuje:

1. Uživanje prava i sloboda utvrđenih u Konvenciji osigurat će se bez diskriminacije po bilo kojem osnovu kao što je spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovinsko stanje, rođenje ili drugi status. 2. Niko ne smije biti diskriminiran od strane bilo kojeg javnog organa, po bilo kojem osnovu, kao što je navedeno u stavu 1.⁴⁸

Na tužbu aplikantice, Vlada u predmetu je smatrala da se država ne može smatrati odgovornom za diskriminatorne odredbe jer se radi o Ustavu BiH koji je nastao kroz Dejtonski mirovni sporazum. Ovu pritužbu je aplikantica osporila, kao i Sud, koji je u prethodnom dokumentu (vidi *Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine*) potvrdio suprotno, da država itekako može i jeste odgovorna za diskriminatorne ustavne odredbe. Zatim, drugi prigovor Vlade je bio da se aplikantica ne može smatrati žrtvom narušavanja ljudskih prava jer nije uključena u politički život, koji je Sud ponovo osporio. Posljednji prigovor Vlade se ticao iskorištavanja djelotvornih

---

⁴⁸ Evropski sud za ljudska prava, *Zornić protiv Bosne i Hercegovine*, Aplikacija br. 3681/06, Presuda, 15.7. 2014., str. 5.

domaćih pravnih lijekova, smatrajući da aplikantica nije prethodno ih iskoristila. Pravilo je zasnovano na pretpostavci da domaći sistem propisuje djelotvoran pravni lijek u pogledu navodne povrede. Teret dokazivanja je na Vladi koja tvrdi da nisu iscrpljena domaća pravna sredstva, da uvjeri Sud da je u relevantno vrijeme postojao djelotvoran pravni lijek i u teoriji i u praksi; ovo znači da je pravni lijek bio dostupan, da je bio u stanju pružiti pravnu zaštitu u pogledu pritužbi aplikanta, te da je pružao odgovarajuće izgleda na uspjeh.⁴⁹ Budući da domaći pravni lijekovi ne bi bili djelotvorni u ovome slučaju, obzirom da korištenje domaćih djelotvornih pravnih lijekova ne bi riješilo problem diskriminacije i uskraćivanje prava na slobodne izbore, Sud je zaključio da domaći pravni lijekovi nisu djelotvorni, te se na taj način aplikantica mogla direktno obratiti Sudu. Posljednji prigovor Vlade je Sud također odbio, kao i prethodna dva, na sličan način kao što je to bio slučaj u predmetu *Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine*.

3.3.5 Odluka suda

Na osnovu prethodno donešenja presude, te zaključaka Suda u istoj, Sud je u ovom predmetu imao gotovo identične zaključke. Sud je, prema tome kako stoji u presudi zaključuje sljedeće:

1. Jednoglasno proglašava aplikaciju dopuštenom;
2. Presuđuje sa šest glasova prema jedan da je došlo do povrede člana 14. Konvencije u vezi sa članom 3. Protokola br. 1 u odnosu na nemogućnost da se aplikantica kandidira na izborima za Dom naroda Bosne i Hercegovine;
3. Presuđuje jednoglasno da je došlo do povrede člana 1. Protokola br. 12. u odnosu na nemogućnost da se aplikantica kandidira na izborima za Dom naroda Bosne i Hercegovine;
4. Presuđuje jednoglasno da nema potrebe da se ista pritužba ispituje prema samom članu 3. Protokola br. 1;

---

⁴⁹ Ibidem, str.6.

5. Presuđuje jednoglasno da je došlo do povrede člana 1. Protokola br. 12. u odnosu na nemogućnost da se aplikantica kandidira na izborima za Predsjedništvo Bosne i Hercegovine.⁵⁰

---

⁵⁰ Ibidem, str. 12.

3.3.6 Rezultati

Po drugi put Evropski sud za ljudska prava potvrđuje da Bosna i Hercegovine ima diskriminatoran ustav i da država nastavlja da vrši diskriminaciju nad svojim građanima kada su u pitanju slobodni i fer izbori. Prethodna presuda u predmetu *Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine* nije „natjerala“ domaće političare i vlasti da prisegnu ka idejama i akcijama promjene ustava, odnosno njegovih diskriminatornih odredbi niti Izbornog zakona. Presuda u ovome predmetu (misli se na predmet *Zornić protiv Bosne i Hercegovine*) nema nikakav drugačiji efekat po Bosnu i Hercegovine. Kao takva, Presuda predstavlja pravnu i političku sramotu, kao i snažan udar na njen međunarodni položaj i renome Bosne i Hercegovine.⁵¹ Još jednom se dokazuje da su aplikanti diskriminirani i uskraćeni uživanja pojedinih ljudskih prava, te je sada na Bosni i Hercegovini, odnosno vlastima jer oni imaju mogućnost promjene zakonskih propisa, da na osnovu presuda donesu promjene koje će sve građane tretirati na isti način.

Osim što ova presuda pokazuje da Bosna i Hercegovina nije u stanju ili vlasti u njoj ne žele da rade na tome da omoguće izvršenje presuda Suda, ona ukazuje da se položaj „ostalih“ u Bosni i Hercegovini i nakon presuda ne mijenja. „Ne-konstitutivni narodi“ i dalje nisu u stanju da se kandidiraju za člana Predsjedništva BiH niti Dom naroda Parlamenta BiH, a može se postaviti pitanje i kada će moći. Gosp. Azra Zornić i danas, skoro deset godina od donošenja presude čeka da se promijeni politički sistem BiH kako bi se izvršila presuda i bila jednaka sa svim drugim građanima Bosne i Hercegovine (ne konstitutivnim narodima) po pitanjima ljudskih prava i sloboda.

---

⁵¹ Seizović, Zarije, Šimić, Goran, *Dayton Peace Accords Two Decades After: Constitutional Settlement As Serious Obstacle To The Creation Of A Functional State*, Epiphany: Journal of Transdisciplinary Studies, Vol. 9, No. 2, 2016. str. 34.

3.4 *Pilav protiv Bosne i Hercegovine*

Treći po redu predmet Suda koji će se analizirati u radu je *Pilav protiv Bosne i Hercegovine*. Po istom principu kao i prethodna dva predmeta (Sejdić i Finci protiv BiH i Zornić protiv BiH) i ovaj predmet će se analizirati. Razlozi zbog kojeg se Ilijaz Pilav (aplikant) obratio Sudu za pomoć se također tiču zabrane diskriminacije i prava na slobodne izbore, njegovog „pasivnog“ aspekta. Obzirom da prethodne presude, koje se odnose na Bosnu i Hercegovinu u kontekstu prava na slobodne izbore i zabrane diskriminacije, nisu izvršene i politički sistem je ostao nepromijenjen, aplikant se obratio Sudu kako bi dokazao da se nad njim vrši diskriminacija. Da se politički sistem zbog presuda Sejdić i Finci protiv BiH i Zornić protiv BiH promijenio, ne bi bilo potrebe da aplikant pokreće postupak pred Sudom.

3.4.1 *Relevantna pozadina predmetnog slučaja*

Aplikant je državljanin Bosne i Hercegovine, nastanjen u Srebrenici, entitetu Republika Srpska, te je podnio aplikaciju Sudu protiv države Bosne i Hercegovine prema članu 34. Evropske konvencije. Aplikant se žalio osobito zbog zakonske nemogućnosti da se kandidira na izborima za Predsjedništvo Bosne i Hercegovine, te da glasa za pripadnika svoje zajednice za tu funkciju. On se pozvao na član 1. Protokola br. 12. uz Konvenciju.⁵² 2006. godine je podnio kandidaturu za Predsjedništvo Bosne i Hercegovine, što je CIK donio odluku kojom se njegova kandidatura odbija. U obrazloženju je rečeno da aplikant ne može biti biran u Predsjedništvo BiH s teritorije Republike Srpske s obzirom na to da se izjašnjava kao Bošnjak. Prema članu V Ustava i članu 8.1 stav 2. Izbornog zakona iz 2001. godine, kandidat za Predsjedništvo iz tog entiteta mora biti Srbin.⁵³ Osim toga što ne može biti biran u Predsjedništvo BiH s teritorije Republike Srpske jer se izjašnjava kao Bošnjak, aplikant nije u mogućnosti niti da glasa za pripadnike svoje zajednice ili za hrvatskog člana Predsjedništva BiH koji se kandidiraju sa teritorije Federacije BiH.

Aplikant se, prije aplikacije Sudu, obratio Sudu Bosne i Hercegovine. Sud Bosne i Hercegovine odbio je žalbu aplikanta. Sud Bosne i Hercegovine je smatrao da je kandidatura aplikanta u suprotnosti sa Ustavom i Izbornim zakonom iz 2001. godine.⁵⁴ Izborni zakon iz 2001. godine i

---

⁵² Evropski sud za ljudska prava, *Pilav protiv Bosne i Hercegovine*, Aplikacija br. 41939/07, Presuda, 9.06. 2016., str. 1.

⁵³ Ibidem, str. 2.

⁵⁴ Ibidem.

Ustav BiH gotovo identično ističu kako i na koji način se članovi Predsjedništva BiH biraju i ko se može kandidirati za iste pozicije. Člana Predsjedništva Bosne i Hercegovine, koji se neposredno bira sa teritorije Republike Srpske – jednog Srbina, biraju birači registrirani da glasaju u Republici Srpskoj. Izabran je kandidat koji dobije najveći broj.⁵⁵ U kontekstu ovog predmeta, fokus će biti isključivo na (ne)mogućnosti biranja Bošnjaka u Republici Srpskoj na slobodnim izborima.

3.4.2 Status Bošnjaka u Republici Srpskoj u kontekstu slobodnih izbora

Dejtonskim mirovnim sporazumom utvrđeno je da Bosna i Hercegovina bude država sa dva entiteta, distriktom i tri konstitutivna naroda. U Federaciji BiH, jedan od dva entiteta, većinsko stanovništvo predstavljaju Bošnjaci i Hrvati, dok u drugom entitetu Republika Srpska, većinsko stanovništvo predstavljaju Srbi. U oba entiteta žive i drugi konstitutivni narodi, ako i “ostali”, razlika je u tome konstitutivni narodi nisu baš “narodi koji konstituišu” kao što je slučaj sa Srbima u Federaciji BiH i Bošnjacima i Hrvatima u Republici Srpskoj.

Predsjedništvo BiH čine po jedan član iz svakog konstitutivnog naroda, po jedan Bošnjak, Srbin i Hrvat. Član 5., tačka 1. Ustava BiH (Ustav BiH, 9) određuje da:

Članovi Predsjedništva biraju se neposredno u svakom entitetu (tako da svaki glasač glasa za popunjavanje jednog mjesta u Predsjedništvu), u skladu sa izbornim zakonom kojeg donosi Parlamentarna skupština. Međutim, prvi izbori će se održati u skladu sa Aneksom 3. Opšteg okvirnog sporazuma. Bilo koje upražnjeno mjesto u Predsjedništvu će biti popunjeno od strane odgovarajućeg entiteta, u skladu sa zakonom koji će donijeti Parlamentarna skupština.⁵⁶

Entitetski način biranja članova, jednog iz Republike Srpske i jednog iz Federacije BiH, podjednako uskraćuje prava na glasanje i kandidaturu svojim građanima, bilo da se radi o Srbima u Federaciji ili Hrvatima i Bošnjacima u Republici Srpskoj. Članove Predsjedništva Bosne i Hercegovine, koji se neposredno biraju sa teritorije Federacije Bosne i Hercegovine – jednog Bošnjaka i jednog Hrvata, biraju birači registrirani da glasaju u Federaciji Bosne i Hercegovine.

---

⁵⁵ Izborni zakon Bosne i Hercegovine, 2001., član 8.1.

⁵⁶ Ustav Bosne i Hercegovine, član 5. 1.

Problem nastaje kada Bošnjaci ili Hrvati sa teritorije Republike Srpske ili Srbi sa teritorije Federacije BiH žele da glasaju za svoje predstavnike koji dolaze iz drugih entiteta. Ta mogućnost im se ne dozvoljava

Birač registriran da glasa u Federaciji može glasati ili za Bošnjaka ili za Hrvata, ali ne za oba. Izabran je bošnjački i hrvatski kandidat koji dobije najveći broj glasova među kandidatima iz istog konstitutivnog naroda.⁵⁷ Ista situacija je sa Srbima iz Federacije jer nisu u mogućnosti da biraju srpske kandidate iz Republike Srpske.

Evidentno je da se u ovom slučaju radi o ustavnoj diskriminaciji, obzirom da isti narodi u drugome entitetu će ta ista prava, pravo na slobodne izbore, uživati, jer se Izborni zakon u kontekstu izbora Predsjedništva i Doma naroda zasniva na etničkoj pripadnosti kandidata. Da se u kojem slučaju Ilijaz Pilav kandidirao za poziciju Predsjedništva BiH sa teritorije Federacije BiH, CIK najprije ne bi odbio njegovu žalbu jer bi u tom slučaju ona bila u skladu sa Ustavom BiH i Izbornim zakonom.

Iako se po Ustavu BiH Bošnjaci smatraju konstitutivnim narodom, u Republici Srpskoj su i oni dijelom žrtve diskriminacije. Ovo se odnosi samo na pravo na slobodne izbore, jer osim što ne mogu da se kandidiraju za pozicije koje oni žele, već nisu u mogućnosti da glasaju za predstavnike iz svojih zajednica, primjerice za Bošnjačke kandidate sa teritorije Federacije BiH. Oni i dalje mogu biti članovi Narodne skupštine Republike Srpske (NSRS), kao i kandidati za sve druge pozicije koje ne zahtjevaju da kandidat iz reda određenog konstitutivnog naroda, kao što je slučaj sa Predsjedništvom BiH.

3.4.3 Propisi

Aplikant se žalio Sudu da njegova kandidatura za Predsjedništvo BiH je onemogućena zbog ustavnih odredbi, za koje je on smatrao da predstavljaju rasnu diskriminaciju. Osim toga, njemu je također onemogućeno da glasa za kandidate za Predsjedništvo BiH koji dolaze iz iste etničke zajednice. Na osnovu ovih argumenata, aplikant se pozvao na član 1. Protokola 12. Konvencije.

Član 1. Protokola 12. Konvencije glasi:

1. Uživanje svih prava utvrđenih zakonom osigurano je bez diskriminacije po bilo kojem osnovu kao što je pol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili

---

⁵⁷ Izborni zakon Bosne i Hercegovine, 2001., član 8.1.

drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, veza sa nekom nacionalnom manjinom, imovinsko stanje, rođenje ili drugi status.

2. Nikog nijedan organ vlasti ne smije diskriminirati ni po kojem osnovu, kao što je navedeno u stavu 1.⁵⁸

Vlada je imala prigovor na žalbu aplikanta, vrlo sličnu kao i u prethodnim predmetima u pogledu rasne diskriminacije, smatrajući da se BiH ne može smatrati odgovornom za odredbe Ustava, jer je Ustav dio Dejtonskog mirovnog sporazuma. Zatim, za razliku od aplikanta u predmetu Sejdić i Finci, aplikant u ovom predmetu, kao Bošnjak, nije tretiran drugačije u odnosu na pripadnike ostalih konstitutivnih naroda. Teritorijalno ograničenje o kojem je riječ također se primjenjuje i na Srbe i na Hrvate: bošnjačkog i hrvatskog člana Predsjedništva biraju glasači u Federaciji Bosne i Hercegovine, a srpskog člana biraju glasači u Republici Srpskoj.⁵⁹ Ukoliko bi aplikant ili bilo koji drugi Bošnjak ili Hrvat preselio u Federaciju BiH i sa te teritorije se kandidirao za istu poziciju, oni ne bi bili diskriminirani. Ovaj argument je apsurdan, što znači da neko ukoliko želi da uživa prava koja su mu dodijeljena na kompletnoj teritoriji mora da promijeni mjesto boravka, pa možda i državu. Da se ne zaboravi, Bosna i Hercegovina je država koja po Ustavu važi za demokratsku državu i obavezala se da će sva ljudska prava i slobode pripisane u Evropskoj konvenciji omogućiti građanima, stoga ovaj prigovor Vlade nema smisla. Aplikant je osporio sve prigovore, odnosno pozivao se i na presudu u predmetu *Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine*.

Nadalje aplikant navodi da potpuna isključenost svih Bošnjaka koji žive u Republici Srpskoj iz mogućnosti da se kandidiraju za Predsjedništvo predstavlja potpuno ukinuće „same suštine“ prava, budući da je sama suština toga prava uključenost.⁶⁰ Treba napomenuti da u teoriji i Bošnjaci, u ovome slučaju aplikant, ima pravo da se kandidira i glasa jer pripada jednom od konstitutivnih naroda, ali u praksi to pravo ne može uživati zbog prebivališta. Vlada ističe da aplikantu nije u potpunosti uskraćeno pravo glasa i kandidature na izborima, te je pozvala Sud da razlikuje ovaj predmet od predmeta Sejdić i Finci protiv BiH. Aplikantova prava, iako ograničena, nisu ograničena u mjeri koja bi ugrozila njihovu suštinu i lišila ih njihove

---

⁵⁸ Evropski sud za ljudska prava, *Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda*, 2013., str. 46.

⁵⁹ Evropski sud za ljudska prava, *Pilav protiv Bosne i Hercegovine*, Aplikacija br. 41939/07, Presuda, 9.06. 2016., str. 11.

⁶⁰ Ibidem, str. 12.

efektivnosti.⁶¹ Vlada je djelimično upravu, aplikantu nije potpuno uskraćeno pravo jer i dalje se može kandidirati za određene pozicije i kao što jeste bio u mogućnosti biti član NSRS. Međutim, iako on jeste član jednog od konstitutivnih naroda za razliku od Derve Sejdića i Jakoba Fincija, ova dva predmeta se mogu povezati jer aplikanti u oba predmeta su „žrtve“ diskriminacije jer zbog etničke pripadnosti nisu u mogućnosti upotpunost uživati svoja prava.

Sud je opovrgnuo sve prigovore Vlade, kao i u prethodnim predmetima, jer je prethodno dokazao da se država može smatrati odgovornom za sporne ustavne odredbe, te da je aplikant “žrtva” što je dokazano u predmetu *Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine* te je Sud aplikaciju proglasio dopuštenom.

3.4.4 Odluka suda

Na osnovu potvrđene aplikacije, te već potvrđenih činjenica u prethodnim predmetima, Sudu je uveliko lakše bilo donijeti odluku u ovome predmetu. Na osnovu toga Sud jednoglasno:

1. Pripaja meritumu prigovor Vlade kojim se osporava aplikantov status žrtve, te odbija taj prigovor nakon što ga je ispitao u meritumu;
2. Proglašava aplikaciju dopuštenom;
3. Presuđuje da je došlo do povrede člana 1. Protokola br. 12. uz Konvenciju;
4. Presuđuje da nema potrebe posebno ispitivati pritužbu aplikanta prema članu 1. Protokola br. 12. u pogledu njegove nemogućnosti da glasa za pripadnika svoje etničke zajednice na izborima za Predsjedništvo;
5. Presuđuje da utvrđenje povrede po sebi predstavlja dovoljnu pravičnu naknadu za svaku nematerijalnu štetu koju je aplikant pretrpio;
6. Presuđuje

---

⁶¹ Ibidem, str. 13.

(a) da tužena država, u roku od tri mjeseca od dana pravosnažnosti presude, u skladu sa članom 44. stav 2. Konvencije, aplikantu ima isplatiti 6.607 eura (šest hiljada šeststo sedam eura) pretvoreno u valutu tužene države po tečaju na dan izmirenja, kao i svaki porez koji se aplikantu može zaračunati, na ime troškova i izdataka;

(b) da će se nakon isteka navedenog roka od tri mjeseca do izmirenja plaćati obična kamata na navedeni iznos po stopi jednakoj najnižoj kreditnoj stopi Evropske centralne banke u periodu neplaćanja, uvećanoj za tri postotna boda;

7. Odbija preostali dio aplikantovog zahtjeva za pravičnu naknadu.⁶²

3.4.5 Rezultati

Presuda u ovome predmetu po treći put potvrđuje da nisu svi građani u Bosni i Hercegovini u istoj ravni kada su u pitanju uživanja osnovnih ljudskih prava i sloboda. Iako se ovaj predmet nešto više razlikuje od prethodna dva u pogledu narušenih prava i nemogućnosti aplikanata, on se itekako tiče i pokazuje jasnu diskriminaciju naroda. Presuda je donešena 2016. godine, te do danas nije izvršena u Bosni i Hercegovini, tačnije doživljava istu sudbinu prethodnih presuda koje se odnose na BiH.

Razlog neizvršenja presude je gotovo identičan kao i u prethodnim slučajevima. BiH ne snosi nikakvu posljedicu za neizvršavanje presuda niti je u planu da se dogode promjene u tom smislu. Osim, što su i dalje „ostali“ ili Bošnjaci ili Hrvati u Republici Srpskoj, odnosno Srbi u Federaciji BiH i dalje diskriminirani i uskraćeni svojih prava, ove presude daju lošu sliku BiH kao državi koja teži Evropskoj Uniji (EU), te kao ozbiljna država koja ispunjava sve svoje međunarodne obaveze.

Sve do sada analizirane presude ne tiču se isključivo aplikanata niti se samo potvrđuje njihova diskriminisanost, već svih onih koji se izjašnjavaju kao oni ili njima sličnima, bilo da se radi o konstitutivnim narodima ili „ostalima“. „Ostali“ narodi u Bosni i Hercegovini će nastaviti biti diskriminirani do momenta kada se promijene diskriminatorne odredbe ustava i drugih propisa.

---

⁶² Ibidem, str. 18.

To znači da će „ostali“ morati čekati konstitutivne narode da postignu konsenzus i naprave promjene koje će tretirati sve građane Bosne i Hercegovine jednako.

Poželjno bi bilo da u određenom trenutku građani odluče da žele sasvim novi ustav, zasnovan na njihovim željama i izrađen u periodu bez etničkih sukoba.⁶³ Ukoliko se već ne može postići konsenzus, ovaj prijedlog Venecijanske komisije bi mogao biti jedna od opcija također. Međutim, ovakvu promjenu u Bosni i Hercegovinu je vrlo teško zamisliti, uzimajući u obzir da način i razlog biranja kandidata na izborima se naročito ne mijenja. Ovu problematiku je Seizović obrazložio na način gdje tvrdi da na kraju, šta drugo nego čestitati bh građanima na istrajnosti u dopuštanju da ih izabrani politički predstavnici, iz godine u godinu, varaju i iskorištavaju, te poželjeti da, na sljedećim izborima, građani obavezno glasaju svi za „svoje“.⁶⁴ Referirajući se na izbore koji se dešavaju u Bosni i Hercegovini i kakve rezultate oni donose.

---

⁶³ Venecijanska komisija, *Mišljenje o ustavnoj situaciji u Bosni i Hercegovini i ovlaštenjima Visokog predstavnika*, CDL-AD (2005) 004, Venecija, 11. mart. 2005., str. 15. Možda takav trenutak još nije stigao, ali kad se desi, od ključnog značaja će biti da novi ustav ne bude viđen kao nešto što jedna etnička grupa nameće drugima. Da se to obavi uspješno, potreban je konsenzus Bošnjaka, Srba i Hrvata. Čak i da ta reforma ne bude za sutra, ne smije se izgubiti iz vida koliko je ona poželjna. Konačni cilj treba da bude da se ima demokratski legitiman ustav, izrađen uz učešće svih političkih snaga i građanskog društva, kroz javan i transparentan proces.

⁶⁴ Seizović, Zarije, *Konstitutivni narodi i ustavne promjene*, Dobra knjiga, Sarajevo, 2014, str. 45-46.

U prilogu je tabelarni prikaz analiziranih presuda i njihovih ključnih detalja svake od njih. Iz priloženog se mogu vidjeti šta su povodi za aplikacije u predmetima, te povrede prava i konačno odluka Suda o datom predmetu.

Predmet	Datum	Povod za aplikaciju	Povreda	Odluka Suda
<i>Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine</i>	22.12.2009.	Nemogućnost kandidiranja na izborima za Dom naroda i Predsjedništvo BiH zbog romskog/jevrejskog porijekla	Član 14. Konvencije u vezi sa članom 3. Protokola br. 1 Član 1. Protokola br. 12.	Potvrđuje da postoji povreda navedenih članova
<i>Zornić protiv Bosne i Hercegovine</i>	15.7.2014.	Nedostatak prava da se kandidira na izborima za Dom naroda i Predsjedništvo BiH jer se ne izjašnava kao pripadnica niti jednog "konstitutivnog naroda"	Član 14. Konvencije u vezi sa članom 3. Protokola br. 1 Član 1. Protokola br. 12.	Potvrđuje da postoji povreda navedenih članova
<i>Pilav protiv Bosne i Hercegovine</i>	9.6.2015.	Zakonska nemogućnost kandidiranja na izborima za Predsjedništvo BiH niti glasanja za pripadnike svoje etničke zajednice za istu funkciju.	Član 1. Protokola br. 12 uz Konvenciju	Potvrđuje da postoji povreda navedenih članova

Tabela broj 1.

U prilogu je tabela broj 2. koja prikazuje propise koji narušavaju prava i diskriminišu građane Bosne i Hercegovine, koje je i Sud potvrdio. Također, tabela prikazuje i prava koja su građanima narušena.

Broj propisa	Propisi	Diskriminatorne odredbe	Prava koja su predmet uskraćivanja/kršenja
1.	Ustav BiH	<p>Član IV.</p> <p>Član V.</p> <p>Član VI.</p>	<p>Član 14. Evropske konvencije</p> <p>Član 3. Protokola br. 1. Evropske konvencije</p> <p>Član 1. Protokola br. 12. Evropske konvencije</p>
2.	Izborni Zakon	<p>Član VIII.</p> <p>Član IX. 2.</p>	<p>Član 14. Evropske konvencije</p> <p>Član 3. Protokola br. 1. Evropske konvencije</p> <p>Član 1. Protokola br. 12. Evropske konvencije</p>

Tabela broj 2.

4 ODGOVORNOST BOSNE I HERCEGOVINE

4.1 O političkom sistemu Bosne i Hercegovine

Nakon što se utvrdilo da je Bosna i Hercegovina odgovorna za odredbe svojih propisa i da u istim postoji jasna diskriminacija „ne-konstitutivnih naroda“, sada je na redu da se ispituju donositelji odluka u Bosni i Hercegovini, s obzirom da su oni ti koji jedino mogu promijeniti ustavne i zakonske odredbe. Misli se na zakonodavne organe vlasti na nacionalnom nivou, preciznije oba doma Parlamenta BiH, Predstavnički dom i Dom naroda.

Kako je već prethodno u radu pomenuto, Bosna i Hercegovina je država sa dva entiteta, tri naroda, koju čine jedna “republika” i jedna “federacija”.⁶⁵ Također, država nema jednog predsjednika, već postoji Predsjedništvo BiH koje se tvori od po jednog člana sva tri konstitutivna naroda. Ustav BiH je kreirao politički sistem u kojem je cjelokupna ustavno-pravna struktura države postavljena na princip ekskluzivističke etno-nacionalne reprezentacije tri „konstitutivna naroda” (jedna država, dva entiteta, tri naroda), a na štetu prava pojedinca.⁶⁶ Vrlo je važno spomenuti da u državi postoje tri konstitutivna naroda iz ugla donošenja odluka i promjene ustavnih odredbi, jer su upravo oni ti koji imaju mogućnost ili pravo *veta* u donošenju određenih odluka ukoliko smatraju da se radi o narušavanju vitalnih nacionalnih interesa. Sve zakonodavne odluke moraju biti odobrene od strane oba doma.⁶⁷ Bez obzira je ukoliko Predstavnički dom potvrdi određenu odluku, a zatim Dom naroda odbije jer oba doma moraju odobriti tu odluku.

Princip organizacije vlasti na svim nivoima u BiH je etnički umjesto građanskog principa.⁶⁸ Stoga ne čudi da se u praksi rijetko koriste termin “građanska država”. Ibrahimagić naglašava da

---

⁶⁵ Seizović, Zarije, *Konstitutivni narodi i ustavne promjene*, Dobra knjiga, Sarajevo, 2014, str. 12.

⁶⁶ Seizović, Zarije, Smajić, Mirza, *Konsolidacija demokracije u Bosni i Hercegovini u sferi položaja nacionalnih manjina sa posebnim osvrtom na položaj „ostalih”*, Političke perspektive, Originalni naučni rad U DC 321.7:323.1(497.6), 2019. str. 76.

⁶⁷ *Ustav Bosne i Hercegovine*, član 4.3., d) Sve odluke u oba doma donose se većinom glasova onih koji su prisutni i glasaju. Delegati i članovi će ulagati najveće napore kako bi većina uključivala najmanje jednu trećinu glasova delegata ili članova sa teritorije svakog entiteta. Ukoliko većina ne uključuje jednu trećinu glasova delegata ili članova sa teritorije svakog entiteta, predsjedavajući i njegovi zamjenici će, radeći kao komisija, nastojati da u roku od tri dana od glasanja postignu saglasnost. Ukoliko ta nastojanja ne uspiju, odluke će se donijeti većinom onih koji su prisutni i glasaju, pod uslovom da glasovi protiv ne uključuju dvije trećine, ili više, delegata ili članova izabranih iz svakog entiteta.

⁶⁸ Ibrahimagić, Omer, *Bosna se bliži svome smiraju*, Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava, Sarajevo, 2015., str. 282.

Preambula je sastavni dio Ustava, a u njoj piše da su tri naroda konstitutivna i da su ovaj Ustav donijeli građani i tri konstitutivna naroda i ostali. U krajnjoj liniji pola i pola. Prema tome, Bosna je dakle i višenacionalna zajednica i istovremeno građanska država.⁶⁹ Međutim, kao što je prethodno pomenuto princip formiranja vlasti se vrši po etničkom principu i sam koncept Bosne i Hercegovine kao građanske države prema tome nije moguće ostvariti. Na stvaranju građanskog društva u Bosni i Hercegovini treba nastaviti raditi.⁷⁰

4.2 *Vitalni nacionalni interesi u Bosni i Hercegovini*

Proces donošenja odluka u Parlamentu BiH, a i nižim zakonodavnim organima nerijetko se susreće sa problemom vitalnih nacionalnih interesa. Prije same definicije vitalnih nacionalnih interesa, treba spomenuti to da nacionalni interesi u Bosni i Hercegovini ne predstavljaju interese države Bosne i Hercegovine, već interese konstitutivnih naroda. Iako bi sam termin nacionalni interesi značilo interesi nacije, odnosno države, u Bosni i Hercegovini to ipak nije slučaj.

Kada se napravila razlika u razumijevanju ovog termina, sada je na redu da se isti definira. Ustavni sud naglašava da je značenje pojma „vitalnog interesa“ djelomično oblikovano i člankom I/2. Ustava Bosne i Hercegovine, koji naglašava da je Bosna i Hercegovina demokratska država, pa se, u svezi s tim, interes konstitutivnih naroda da u punom kapacitetu sudjeluju u sustavu vlasti i aktivnostima javnih organa vlasti može promatrati kao vitalni interes... efektivno sudjelovanje konstitutivnih naroda u procesu donošenja političkih odluka, u smislu sprječavanja apsolutne dominacije jedne skupine nad drugom, predstavlja vitalni interes svakog konstitutivnog naroda.⁷¹ Osim Ustavnog suda, Seizović daje svoju definiciju vitalnih nacionalnih interesa. On smatra da to može biti lista standarda kao npr. biti na odgovarajući način predstavljen u legislativnoj, izvršnoj i sudskoj vlasti, imati jednaka prava u procesima donošenja odluka, pitanja koja se odnose na obrazovanje, kulturni i vjerski identitet, tradiciju, jezik, nacionalne simbole i zastavu, kulturno naslijeđe, itd.⁷² Iako nadalje smatra da ove gore

---

⁶⁹ Ibidem, str. 569.

⁷⁰ Ibrahimagić, Omer, *Državnopravni kontinuitet Bosne i Hercegovine i pitanje nacije*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Tuzli, Tuzla, 2015, str. 157. U našem bh. slučaju su pripadnici svih etnokultura politički subjekti, kao građani, njihova politička kultura je zajednička, oni su politički narod, nacija Bosanaca, nacija državljanja Bosne i Hercegovine koja je njihova primarna domovina-otadžbina, u kojoj su grobovi njihovih predaka.

⁷¹ Ustavni sud Bosne i Hercegovine, *Odluka o dopustivosti i meritumu*, U 14-22, 26. 5. 2022., str. 18.-19.

⁷² Seizović, Zarije, *Konstitutivni narodi i ustavne promjene*, Dobra knjiga, Sarajevo, 2014, str. 17.

standarde je potrebno detaljnije definirati, zapravo da se tačno zna šta predstavljaju vitalni nacionalni interesi.

Razumijevanje vitalnih nacionalnih interesa može se razumjeti kroz praksu njegova korištenja. Na određene odluke, neki klub delegata može smatrati tu odluku štetnim po vitalni interes tog naroda i biti protiv donošenja iste. Na primjer, iz Izjave Kluba delegata bošnjačkog naroda od 27. travnja 2022. godine, koju su potpisali Bakir Izetbegović, Asim Sarajlić, Amir Fazlić, Munib Jusufović i Denis Bećirović (kopiju akta podnositelj zahtjeva je dostavio uz zahtjev: u daljnjem tekstu: Izjava), slijedi da potpisnici Izjave proglašavaju Prijedlog zakona štetnim po vitalni interes bošnjačkog naroda.⁷³ Za proglašenje neke odluke štetnom po vitalni interes određenog naroda daju se određena objašnjenja donošenja takve odluke.

Činjenica da je svaki član Predsjedništva BiH predstavnik određenog entiteta ogleda se u činjenici da svaki član Predsjedništva BiH ima pravo i mogućnost pokrenuti „entitetski veto“, odnosno, ima obvezu štititi „vitalni interes entiteta“.⁷⁴ Kada se na odluke može reći da su štetne po vitalni interes naroda, onda ne treba da čudi zašto se i dalje ne povlače potezi kada su u pitanju ustavne reforme kako bi se stvorili uslovi za izvršenje presuda Evropskog suda za ljudska prava. Odredbe o podjeli vlasti, uključujući veto na osnovu vitalnih interesa, slično odredbama na državnom nivou, uvedene su u oba entiteta i u kantonima, a pravila po kojima se najznačajnija mjesta ravnopravno dodjeljuju konstitutivnim narodima uvedena su u njihove ustave.⁷⁵ Na osnovu toga i na nižim nivoima vlasti postoji mogućnost veta, kako bi se spriječilo donošenje odluka protivno vitalnim nacionalnim interesima konstitutivnih naroda.

Prema mišljenju Venecijanske komisije izuzetno ograničene odgovornosti koje je državi dao Ustav BiH bile su nedovoljne da se osigura funkcioniranje moderne države.⁷⁶ Naročito kada konstitutivni narodi ne mogu da postignu konsenzus, što osim što onemogućuje donošenje bilo koje odluke, već se stvara blokada koja ima velike posljedice po funkcionisanje države i njenih institucija. Očigledno je, kako su potvrdili i mnogi sagovornici, da ova procedura podrazumijeva

---

⁷³ Ustavni sud Bosne i Hercegovine, *Odluka o dopustivosti i meritumu*, U 14-22, 26. 5. 2022., str. 4.

⁷⁴ <https://www.idpi.ba/wp-content/uploads/2018/06/IDPI-Entitetski-i-Nacionalni-Veto.pdf> - pristupljeno 14. 6. 2023.

⁷⁵ Venecijanska komisija, *Mišljenje o ustavnoj situaciji u Bosni i Hercegovini i ovlaštenjima Visokog predstavnika*, CDL-AD (2005) 004, Venecija, 11. mart. 2005., str. 4.

⁷⁶ *Ibidem*.

ozbiljan rizik od blokade donošenja odluka.⁷⁷ Problem stvaranja blokada u donošenju odluka primijetila je i Venecijanska komisija.

4.3 Neizvršenje presuda Evropskog suda

Prošlo je četrnaest (14.) godina od donošenja presude u predmetu *Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine*, te još dvije nakon toga koje se tiču prava na slobodne izbore i zabrane diskriminacije i još se čeka na njihovo izvršenje. Prethodno je pomenuto u nekoliko navrata koje su to diskriminatorne odredbe Ustava BiH i Izbornog zakona koje je nužno izmijeniti kako bi se stvorili uslovi za izvršenje istih presuda. Dakle, Ustav kao glavni ishod DMS uključuje diskriminatorni koncept koji prepoznaje različite pravne/političke/ustavne dimenzije bh. građana, potvrđen i presudom Evropskog suda za ljudska prava u predmetu *Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine*.⁷⁸ Međutim, ako je kristalno jasno šta predstavlja problem građanima BiH da uživaju svoja prava, zašto se onda taj problem već nakon prve presude nije riješio, odnosno presuda izvršila?

Jedini organ koji je u mogućnosti, odnosno ima sposobnost da mijenja ustavne odredbe i druge propise koji su u suprotnosti sa ljudskim pravima, jeste Parlament BiH kao zakonodavno tijelo na nacionalnom nivou. Već je objašnjeno kako Parlament BiH donosi odluke i da je za svaku potrebna saglasnost oba doma, Predstavničkog doma i Doma naroda. Shodno tome, ovaj zakonodavni organ bi trebao biti glavni krivac za neizvršavanje presuda Evropskog suda, odnosno njegova je dužnost da promijeni diskriminatorne odredbe i stvori uslove kako bi se presude mogle izvršiti. Kako Seizović smatra rezultat svega je jedan pravno-politički apsurd: izostanak bilo kakvih rezultata u izvršenju presude *de facto* inicira percepciju da BiH radi upravo protiv Sejdića i Fincija (uzetih kao paradigma svih diskriminiranih građana).⁷⁹ Pogled citiranog

---

⁷⁷ Ibidem, str. 9. Komisija je, ipak, mišljenja da je u Ustavu neophodna precizna i stroga definicija vitalnog interesa. Osnovni problem sa pravom na veto nije u njegovom korištenju, već u njegovom preventivnom djelovanju. Pošto su svi uključeni političari u potpunosti svjesni postojanja mogućnosti veta, može se očekivati da pitanje u vezi sa kojim se može podnijeti veto i ne bude podneseno na glasanje.

⁷⁸ Seizović, Zarije, Šimić, Goran, *Dayton Peace Accords Two Decades After: Constitutional Settlement As Serious Obstacle To The Creation Of A Functional State*, Epiphany: Journal of Transdisciplinary Studies, Vol. 9, No. 2, 2016. str. 30.

⁷⁹ Seizović, Zarije, *Konstitutivni narodi i ustavne promjene*, Dobra knjiga, Sarajevo, 2014, str. 45.

autora nije ni malo pogrešan, obzirom da i 14. godina nakon prve presude i dalje ne postoje naznake niti planovi da se ustavne odredbe promjene, a samim time i presude izvrše.

Problem neizvršavanja presuda se ne ogleda samo u nepostojanju namjere da se diskriminatorne odredbe promjene već i onoga što bi promjene proizvele. Seizović nadalje smatra da ovaj koncept omogućava da konstitutivni narodi među sobom raspoređuju i dijele gotovo svu vlast i moć u državi, spriječavajući primjenu jednakog tretmana za sve građane.⁸⁰ Promjene diskriminatornih odredbi poput biranja u Predsjedništvo BiH bi zahtijevale da se tu doda još jedan član iz „ostalih“ ili da postoji jedan predsjednik svih građana, što bi rezultiralo gubitkom moći konstitutivnih naroda u BiH. Slična situacija bi bila i u Domu naroda, gdje bi se moć tri konstitutivna naroda umanjila i pružila bi se šansa „ostalima“ što opet „šteti“ poziciji konstitutivnih naroda.

Međutim, činjenica je da do promjena još nije došlo zbog toga što ne postoji konsenzus nacionalnih političkih „elita“, te je pitanje koliko dugo se još treba čekati da se konsenzus postigne. Iako postoji nekoliko presuda koje potvrđuju da BiH ima diskriminatoran ustav, te da „ne-konstitutivni narodi“ u BiH ne uživaju ista prava kao i konstitutivni narodi, promjene se ne dešavaju. Zanimljivu izjavu je Azra Zornić dala za portal Radiosarajevo u kojoj tvrdi: da diskriminirani smo zato što trojici etnonacionalističkih lidera nikako ne odgovara implementacija moje presude. Oni 30. godina vladaju ovom zemljom na način „Divide et impera“ (Zavadi pa vladaj, lat.).⁸¹ Na osnovu ove tvrdnje Azre Zornić može se reći da vladajuće stranke imaju jedinstven pogled na pitanje izvršenja presuda Evropskog suda za ljudska prava i promjene ustavnih odredbi, što daje odgovor na pitanje zašto se ne postiže konsenzus o ovim pitanjima. Ako vladajuće stranke ostavljaju po strani pitanje izvršenja presuda i smatraju da će ustavne promjene biti štetne, a evidentno je da hoće, po njihove vitalne nacionalne interese, ne treba da čudi zašto ne postoji intencija za promjenama.

Promjena diskriminatornih odredbi podrazumijeva izmjene svih diskriminatornih odredbi Ustava BiH. Jakob Finci u intervjuu za Radiosarajevo naglašava: mislim da je naš sudija u Strazburu, gospodin Faris Vehabović jasno naznačio i visokom predstavniku da se ne može uzeti samo

---

⁸⁰ Ibidem, str. 10.

⁸¹ <https://radiosarajevo.ba/metromahala teme/azra-zornic-kad-bi-se-provela-presuda-u-mojem-slucaju-zornic-nestalo-bi-hdz-a-snsd-a-sda/465930> – pristupljeno 15. 6. 2023.

nešto iz nekih sudskih presuda, nego da su one sve u cijelosti sve trebaju implementirati! Znači ne samo jedan dio presuda domaćeg suda u „slučaju Ljubić“, nego sve sve presude, uključujući, naravno, i presude Evropskog suda ljudska prava, gdje je već dugo godina na čekanju i presuda „Sejdić-Finci“.⁸² Rezultati promjena bi dovele do toga da svi građani (bilo da se radi o konstitutivnim ili ne-konstitutivnim narodima) podjednako u svakom entitetu uživaju u potpunosti ljudska prava i slobode koje Ustav garantira.

Djelimično mijenjanje ustavnih doredbi bi bio korak naprijed svakako ali i dalje nedovoljan jer bi Ustav i dalje sadržavao određene odredbe koje su diskriminatorne. Dakle, promjena svih diskriminatornih odredbi Ustava BiH je jedina opcija za Bosnu i Hercegovinu da svojim građanima omogući potpuno uživanje ljudskih prava i osnovnih sloboda. Kako i sam Ibrahimagić naglašava:

Treba učiniti ozbiljne političke pomake, i uz pomoć međunarodne zajednice, da se u BiH uspostave najviše državne funkcije: inokosni predsjednik države, predsjednik državnog parlamenta i predsjednik vlade, koji će biti odgovorni svim građanima različitih etnikuma, vjera i kultura, kao u većini parlamentarnih demokratija čiji mandat će trajati 4 godine, umjesto što se rotiraju svakih 8 mjeseci.⁸³

Nedostatak konsenzusa „vladajućih elita“ nije praćen nikakvom sankcijom, niti bilo kojim načinom primoravanja od strane međunarodne zajednice, te je još jedan razlog zašto promjena nema. „Vladajuće elite“ ne snose nikakvu odgovornost ukoliko u njihovom mandatu se ne dogode bilo kakve promjene ustava niti bilo kakvi pomaci ka istom, stoga „nema potrebe“ za njih da donose drugačije odluke.

---

⁸²<https://radiosarajevo.ba/vijesti/bosna-i-hercegovina/jakob-finci-o-schmidtovom-nacrtu-cini-se-da-nam-to-u-ovom-momentu-nije-potrebno/463810>, 21. 07. 2022., pristupljeno 26.6.2023.

⁸³ Ibrahimagić, Omer, *Bosna se bliži svome smiraju*, Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava, Sarajevo, 2015., str. 566. S tim da ih upražnjavaju političari iz sva tri naroda naizmjenično. Zatim da se odluke ne donose konsenzusom, izuzev u Domu naroda, radi osiguranja zaštite vitalnog nacionalnog interesa. U svim drugim slučajevima odlučivanja mogućnost zaštite vitalnog interesa treba tražiti putem Ustavnog suda Bosne i Hercegovine. Na taj način će se politički sistem učiniti dinamičnijim, izvršna vlast odgovornijom i efikasnijom, a ustavno sudstvo staviti aktivnije u funkciju zaštite ustavnog poretka i time izbjeći političko blokiranje u procesu odlučivanja, a Ustavnom sudu dati da arbitrira.

Štaviše, odbacivanje bilo kakvog konsenzusa o pitanjima izvršavanja presuda omogućeno je poštivanjem zakonskih propisa, smatrajući takve odluke štetnim po vitalne nacionalne interese konstitutivnih naroda. Ustav BiH im omogućava te pogodnosti. Ovakvi postupci, osim što daju lošu sliku međunarodnoj zajednici da država nije spremna niti zainteresirana da izvrši međunarodne obaveze, također pokazuju da „vladajućim elitama“ nije u interesu boriti se za istinske demokratske vrijednosti i boljitak svih ne-konstitutivnih naroda.

5 PREPORUKE ZA IZMJENU DISKRIMINATORNIH ODREDBI

Izmjene ustavnih odredbi veliki broj puta se spominje u radu, te kako je to neophodno da se izvrše presude Evropskog suda, ali šta to zapravo podrazumijeva. Jednostavno rečeno, to bi značilo izmena onih ustavnih odredbi koje su u suprotnosti sa Evropskom konvencijom, te drugim dokumentima koji garantiraju jednakost svih građana po pitanju uživanja ljudskih prava i sloboda na teritoriji Bosne i Hercegovine.

Preporuke o tome kako izmijeniti diskriminatorne odredbe bi mogle pomoći donosiocima odluka, da sve diskriminatorne odredbe dobiju novu formu i ne budu suprotne onome što član II. Ustava BiH nalaže. Počevši od Ustava i njegove preambule, te svih diskriminatornih članova redom koje je Sud utvrdio da su izvor nejednakosti građana Bosne i Hercegovine. Izmjene koje bi se trebale omogućiti jednakost i vladavinu prava svih građana su:

- Preambulu Ustava BiH treba reformulisati tako da nova formulacija ne pravi nikakvu razliku u ustavno-pravnom položaju građana BiH (bez razlikovanja „konstitutivnih“ i „ne-konstitutivnih“);
- Konsekventno prethodnoj preporuci, koncept „građana“ i „građanske države“ trebalo bi uvesti u kompletan normativni dio Ustava – u svaku pojedinačnu relevantnu odredbu kako bi se osigurala stvarna jednakost svih građana u BiH;
- Sve odredbe Ustava koje su u suprotnosti sa aplikabilnim međunarodnim pravnim instrumentima i međunarodno-pravnim okvirom koji osigurava uživanje ljudskih prava bez diskriminacije trebaju biti modifikovane kako bi se osigurala jednakost svih pred zakonom, odn. jednak (nediskriminatoran) tretman za sve građane BiH.⁸⁴

Preambula je uvodni i vrlo važan dio ustava, te trenutna preambula pravi jasnu distinkciju između konstitutivnih naroda i ostalih, te drugih građana u Bosni i Hercegovini. Kada u preambuli se može primijetiti podjela građana na osnovu etničkog porijekla, može se samo zamisliti šta slijedi nakon toga. Stoga bi trenutnu preambulu trebalo izmijeniti na gore pomenut način. Također, izmijeniti je na način da se na samom početku naglasi da građani, a ne konstitutivni narodi, utvrđuju Ustav Bosne i Hercegovine. Shodno tome, uvesti koncept

---

⁸⁴ Seizović, Zarije, *Konstitutivni narodi i ustavne promjene*, Dobra knjiga, Sarajevo, 2014, str. 49.

„građana“ i „građanske države“ kako autor navodi, kako bi se napravila jednakost svih građana u BiH i uklonila podjela na konstitutivne narode i „ne-konstitutivne narode“. Na taj način bi se svi građani tretirali jednako i bez diskriminacije, što bi u konačnici omogućilo potpuno uživanje svih prava i sloboda koja su naglašena u Evropskoj konvenciji.

Sljedeći član Ustava BiH koji bi se trebao izmijeniti je član III, koji se odnosi na Parlamentarnu skupštinu. Parlamentarna skupština se sastoji od dva doma, Doma naroda (članovi mogu biti isključivo pripadnici konstitutivnih naroda) i Predstavničkog doma (delegati se biraju sa područja Federacije BiH i Republike Srpske). Preporuke za promjenu ovog člana su sljedeće:

Član IV. 1. – U Domu naroda treba osigurati predstavljanje pripadnika ne-konstitutivnih naroda među 15 delegata (ili bilo kojeg drugog broja delagata o kojem se postigne saglasnost).

Trebalo bi predvidjeti biranje najmanje dva delegata (npr. po jedan iz svakog entiteta) iz reda ne-konstitutivnih naroda. Ista proporcija bi se trebala primjenjivati i za postizanje kvoruma.

Član IV. 2. – Predstavnički dom sastoji se od 42 člana, od kojih se dvije trećine biraju sa teritorije Federacije, a jedna trećina sa teritorije Republike Srpske.

Trebalo be predvidjeti izbor najmanje 6 delegata iz reda pripadnika ne-konstitutivnih naroda, od čega dvije trećine sa teritorije Federacije BiH a jedna trećina sa teritorije RS.

Član IV. 3. (b) – Svaki dom će većinom glasova usvojiti svoj poslovnik o radu i izabrati među svojim članovima jednog Srbina, jednog Bošnjaka i jednog Hrvata za predsjedavajućeg i zamjenike predsjedavajućeg, s tim da će mjesto predsjedavajućeg rotirati između ova tri lica.

Predvidjeti da jedan delegat iz reda ne-konstitutivnih naroda takođe može bit predsjedavajući i zamjenik predsjedavajućeg.⁸⁵

---

⁸⁵ Ibidem, str. 50.-51.

U Parlamentarnoj skupštini bi izbor delegata iz reda ne-konstitutivnih naroda trebao biti pristutan ili upotpunosti ukloniti broj delegata koji može doći sa određene teritorije (Federacije BiH ili Republike Srpske). U Dom naroda predvidjeti da ne-konstitutivni narodi imaju svoje predstavnike i da štite njihove interese, te da moraju i oni biti prisutni kako bi se postigao kvorum. Izmjene u broju delegata u Domu naroda i omogućavanje ne-konstitutivnih naroda ne samo da bi promijenilo način postizanja kvoruma, već bi značilo svi građani bi bili u mogućnosti da uživaju pravo na slobodne izbore, odnosno pravo na kandidiranje.

Kada je u pitanju Predsjedništvo BiH, član V. Ustava glasi Predsjedništvo Bosne i Hercegovine se sastoji od tri člana: jednog Bošnjaka i jednog Hrvata, koji se svaki biraju neposredno sa teritorije Federacije, i jednog Srbina, koji se bira neposredno sa teritorije Republike Srpske.⁸⁶ Obzirom da Ustav predviđa da Predsjedništvo mogu činiti samo osobe iz svakog reda konstitutivnih naroda, ovu odredbu bi trebalo promijeniti na sljedeći način kako to Seizović tvrdi:

Trebalo bi predvidjeti ustavni mehanizam po kojem ne bi bilo neophodno da Predsjedništvo čine jedan Bošnjak, jedan Hrvat i jedan Srbin. Smisao ove odredbe je da osigura da se sastav Predsjedništva smatra legalnim a ono kao organ potpuno operativnim, u situaciji da je jedan ili više članova Predsjedništva izabran iz reda ne-konstitutivnih naroda. Konačni ratio legis bio bi osiguranje jednakog tretmana konstitutivnih i ne-konstitutivnih kandidata. Naravno, idealno bi bilo da se bira samo jedan predsjednik, kao inokosni organ.⁸⁷

Ibrahimagić u svojoj knjizi *Bosna se bliži svome smiraju* daje dvije varijante kako bi Preambula člana 5. Ustava Bosne i Hercegovine mogla glasiti:

Varijanta 1. Preambule člana V glasi: „Predsjednik Bosne i Hercegovine se bira iz reda građana na neposrednim izborima“.

Varijanta 2. Preambule člana V glasi: „Predsjedništvo Bosne i Hercegovine će se sastojati od četiri člana: jedan Bošnjak, jedan Hrvat, jedan Srbin i 1 iz reda

---

⁸⁶ Ustav Bosne i Hercegovine, član 5.

⁸⁷ Seizović, Zarije, *Konstitutivni narodi i ustavne promjene*, Dobra knjiga, Sarajevo, 2014, str. 51.

Ostalih koje bira Predstavnički dom Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine većinom glasova svih članova Predstavničkog doma“.⁸⁸

Također jedna od opcija bi bila da se trenutna odredba promijeni na način, da se bira samo jedan predsjednik i da ne mora biti član jednog od konstitutivnih naroda, te da se bira sa područja kompletne teritorije Bosne i Hercegovine. Na taj način bi se i drugim, odnosno ne-konstitutivnim narodima omogućilo da budu u mogućnosti da se kandidiraju za ovu poziciju. Također, izborom jednog predsjednika promijenio bi se sistem donošenja odluka predsjedništva nabolje, što bi značilo da predsjedniku ne treba saglasnost sva tri člana za donošenje neke odluke.

Da bi se implementirala Presuda Evropskog suda za ljudska prava u slučaju Sejdić i Finci, potrebno je uzeti u obzir da nisu diskriminirani samo Ostali, već i Bošnjaci i Hrvati u Republici Srpskoj i Srbi u Federaciji BiH.⁸⁹ *Predmet Pilav protiv Bosne i Hercegovine* upravo dokazuje činjenicu da iako su to „državotvorni narodi“, oni mogu i jesu diskriminirani u entitetima (Srbi u Federaciji BiH, te Hrvati i Bošnjaci u Republici Srpskoj) na način da nemaju potpunu mogućnosti uživanja prava na slobodne izbore.

Kada je u pitanju Vijeće ministara član V 4. naglašava: najviše dvije trećine svih ministara mogu biti imenovani sa teritorije Federacije. Predsjedavajući će, također, imenovati zamjenike ministara (koji neće biti iz istog konstitutivnog naroda kao i njihovi ministri), koji će preuzeti dužnost nakon odobrenja Predstavničkog doma.⁹⁰ Izmjena ove odredbe bi se odnosila na omogućavanje ne-konstitutivnim narodima da budu zamjenici ministara. Izmjena bi mogla glasiti na sljedeći način:

Odredbu treba izmijeniti tako što bi se dodalo, nakon riječi koje stoje u zagradi poslije riječi „ministri“, „... a koji mogu biti iz reda ne-konstitutivnih naroda“.⁹¹

Integrirati ne-konstitutivne narode da budu u jednakoj ravni sa svim drugim građanima, u ovome slučaju sa konstitutivnim narodima.

---

⁸⁸ Ibrahimagić, Omer, *Bosna se bliži svome smiraju*, Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava, Sarajevo, 2015., str. 263-264.

⁸⁹ Ibidem, str. 262.

⁹⁰ *Ustav Bosne i Hercegovine*, član 5. 4.

⁹¹ Seizović, Zarije, *Konstitutivni narodi i ustavne promjene*, Dobra knjiga, Sarajevo, 2014, str. 51.-52.

Posljednje odredbe koje bi trebalo izmijeniti se odnose na Ustavni sud. Ustavni sud predviđa da četiri člana bira Predstavnički dom Federacije, a dva člana Skupština Republike Srpske.⁹²

Dopuna ove odredbe bi glasila:

Nakon ove, treba dodati odredbu koja jasno daje pravo pripadnicima ne-konstitutivnih naroda da budu imenovani za sudije Ustavnog suda. Formulacija može biti sljedeća: „Oni mogu biti izabrani iz reda konstitutivnih ili ne-konstitutivnih naroda“. Iako član VI 1. (a), izrijekom ne predviđa da se članovi Ustavnog suda biraju iz reda konstitutivnih naroda, u praksi je upravo to slučaj, pa zato postoji potreba za jednom ovakvom odredbom.⁹³

Ukoliko bi se ove izmjene upotpunosti ili djelimično usvojile, Ustav BiH više ne bi sadržavao diskriminatorne odredbe. Shodno Ustavu, Izborni zakon bi se morao izmjeniti također, po istom principu kao ustavne odredbe. Izmjene bi dovele do toga da svi građani, pripadali oni konstitutivnim ili ne-konstitutivnim narodima, uživaju jednaka ljudska prava i slobode i ne bi bili predmet ustavne diskriminacije.

Ove izmjene su preporuke kako bi se izmjene mogle, a i trebale dogoditi s obzirom da Bosna i Hercegovina važi za demokratsku državu i potpisnica raznih međunarodnih ugovora koji garantiraju jednaka ljudska prava i slobode svima. Moguće su amandmanske promjene Ustava BiH, pod uslovom da se o tome postigne saglasnost političkih predstavnika sva tri naroda u BiH, razumije se i njenih građana, ali uz aktivniju i uporniju podršku Međunarodne zajednice, nego što je sada.⁹⁴ Obzirom da se Bosna i Hercegovina obavezala da će omogućiti svim svojim građanima uživanje svih ljudskih prava i sloboda pripisanih u Evropskoj konvenciji, onda bi trenutne diskriminatorne odredbe trebalo izmijeniti na sličan ili isti način kako je u ovome poglavlju to prikazano. Izmjene ustavnih odredbi imaju samo jedan cilj, a to jeste svim ljudima u Bosni i Hercegovini, bez obzira na to da li neko pripada nekom konstitutivnom narodu ili ne omogućiti uživanje svih ljudskih prava i sloboda koje se nalaze u Evropskoj konvenciji.

---

⁹² *Ustav Bosne i Hercegovine*, član 6.1.

⁹³ Seizović, Zarije, *Konstitutivni narodi i ustavne promjene*, Dobra knjiga, Sarajevo, 2014, str. 52.

⁹⁴ Ibrahimagić, Omer, *Bosna se bliži svome smiraju*, Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava, Sarajevo, 2015., str. 645.

6 ANALIZA INTERVJUA

Kompletni intervjui neće biti prezentirani u ovome poglavlju, već ću se pozabaviti samo njihovom suštinom. Izbor sagovornika različitih profesija je svjesno napravljen, kako bi se dobili odgovori iz različitih uglova gledišta, npr. iz ugla novinara ili političkog analitičara, studenta...

Sagovornici intervjua su bili:

Sladjan Tomić, novinar

Adin Šabić, aktivista za ljudska prava

Elma Duraković, studentica Fakulteta političkih nauka, odsjeka za Sigurnosne i mirovne studije

6.1 Intervju – Slađan Tomić (novinar)

Na pitanje da je prošlo prošlo je skoro 15 godina od presude u Predmetu Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine i da presuda nije izvršena i šta to govori o Bosni i Hercegovini novinar Slađan Tomić smatra da su to znaci da Bosna i Hercegovina nikada nije završila ni proces tranzicije, ali ni ostvarila punu demokratizaciju društva.

Smatra da bh. vlasti nisu spremne slijediti obaveze i načela Evropske konvencije za ljudska prava i ne osjećaju kao moralnom obavezom međunarodne obaveze. Također, dodaje da provedba presuda značilo bi i razbijanje čvrstih temelja za vladavinu etnonacionalnih stranaka, a kakave su gotovo sve u BiH, pa nije ni za čuđenje odbijanje i nespornost za provedbu presuda.

Na upit kada bi se presude mogle izvršiti u Bosni i Hercegovini, Tomić navodi da je potrebna promjena političke paradigme, šira emancipacija i demokratizacija društva, politički koncenzus, promjena aktuelnih politika, političkih partija i političara, u šta i sam sagovornik sve manje subjektivno govoreći, ne vjeruje.

Na pitanje da li bi promjene značile umanjavanje moći konstitutivnih naroda u odlučivanju, tvrdi da bi. Naglašava da više ne bi samo privilegovani građani Bošnjaci, Srbi i Hrvati imali ekskluzivna prava za kandidovanje i bavljenje najvišim državnim poslovima. Osim toga, tvrdi da bi implementacija podrazumijevala i promjene u smislu etničkog odlučivanja kakvi su domovi naroda to bi značilo da nijedan od tri dominantna naroda u BiH ne bi imala mogućnost blokade ili ucjene.

Smatra da bez provedbe ove presude BiH nije i ne može biti dijelom evropske porodice.

Tvrdi da *jednostavno, Ustav BiH je diskriminatoran, Izborni zakon je diskriminatoran i ne može Vas se eliminisati iz neke izborne utrke samo zato što se ne izjašnjavate kao Bošnjak, Hrvat ili Srbin.*

6.2 *Intervju - Elma Duraković (studentica Fakulteta političkih nauka, odsjeka za Sigurnosne i mirovne studije)*

Elma Duraković, studentica II godine, II ciklusa Sigurnosnih i mirovnih studija, Fakulteta političkih nauka u Sarajevu, smatra da činjenica da presuda još nije izvršena ukazuje na neuspjeh Bosne i Hercegovine u provedbi odluka međunarodnih sudova te na duboke političke podjele u zemlji. Dodaje da do danas nisu postignuti značajni pomaci u provođenju te presude.

Duraković smatra da se presude ESLJP i dalje ne izvršavaju zbog nekoliko razloga. Kao prvo, zbog toga što Bosna i Hercegovina ima složen politički sistem koji uključuje tri etničke skupine - Bošnjake, Hrvate i Srbe. Nadalje, zbog složenosti ustavnog poretka, te da promjene zahtijevaju političku volju i dogovor između različitih političkih stranaka, što je često izazovno postići u podijeljenom političkom okruženju. Zatim neučinkovitosti pravosudnog sistema Bosne i Hercegovine, kao i nedostatka političke volje za izvršenje presuda, te nedostatka sankcija i nadzora.

Na pitanje kada će se u Bosni i Hercegovini moći izvršiti presude ESLJP Duraković naglašava da se mora izmijeniti svoj ustav kako bi se osiguralo da svi građani imaju ravnopravno pravo na političko sudjelovanje. Također tvrdi da data promjena mora ukloniti diskriminacijske odredbe koje su identificirane u presudama ESLJP-a.

Na pitanje da li bi promjene značile umanjivanje moći konstitutivnih naroda u odlučivanju, Duraković smatra da izvršenje presuda Europskog suda za ljudska prava ne bi nužno značila umanjivanje moći konstitutivnih naroda u odlučivanju u Bosni i Hercegovini.

Duraković smatra da je postizanje konsenzusa izuzetno važno za Bosnu i Hercegovinu iz nekoliko razloga, a to su jačanje vladavine prava, integracija u europske strukture, jačanje povjerenja građana, zaštita manjinskih prava, te međunarodni ugled.

6.3 Intervju - Adin Šabić (aktivista za ljudska prava)

Na pitanje šta neizvršavanje presuda govori o Bosni i Hercegovini, sagovornik smatra da *presuda u Predmetu Sejdić – Finci je ipak za ovakav ambijent kompleksniji politički zadatak, koji nije u interesu političke elite, odnosno „političkih poglavara“ tri etnička klana, čiji podanici i vjerni fanovi uživaju sva moguća prava. Zatim naglašava da je vlast ta koja ne teži da se ovaj problem ne riješi i da ne traži adekvatna rješenja ali i da su građani i građanke ti koji biraju vlast tako da dio odgovornosti leži i u njima.*

Šabić smatra da problem leži u tome što ne postoji volja da se riješi ovaj problem jer će se time pokolebati i ugroziti pozicije konstitutivnih naroda, a to u državi s ovakvom strukturom nije nešto što odgovara tri „kraljevska naroda“... Individualni interes se stavlja ispred zajedničkog interesa.

Dodaje da se ne prepoznaje potreba naroda, već se prepoznaje potreba jačanja političkih klanova i bližeg kruga ljudi oko njih. Navodi da u BiH narod ne mijenja ništa jer još živi u strahovima 90-ih i vjeruje da su promjene nemoguće, te da ako dođe do rata da će ih štiti „njihovi“, koji su bili glavni ratni šverceri i „rov momci“, dok je obični narod umirao za ideju države BiH. Sve to odgovara onima koji vladaju i zato vladaju, i to ne žele da mijenjaju, jer zašto bi, kada perfektno za njih funkcionira.

Da bi se promjene dogodile, Šabić naglašava da treba se samo roditi želja. Dodaje, da će zaista biti teško da se desi, jer ova država je diskriminatorno strukturirana vrhovnim dokumentima funkcioniranja Dejtonskim mirovnim sporazumom i Ustavom BiH.

Nekad sam vjerovao da trebaju doći nove generacije, koje će puno više vjerovati u sistem građanske države, no danas sve manje vjerujem u to, jer novije generacije puno više vjeruju u postojeći sistem.

Kada su u pitanju konstitutivni narodi, Šabić smatra da su pravila demokracije jasna „*svako ima pravo birati i biti biran*“ i nevažno je ko je i šta. Nevažno koje mu je boja koža, koje je religije, seksualnost... Moć konstitutivnih naroda Šabića ne interesira uopće, ono što ga zanima jeste

poštivanje prava svakog pojedinca, odnosno njegovih ljudskih prava koje se država odlučila poštivati.

Šabić smatra da je važno da se postigne kompromis, *jer ovo nije država samo tri naroda, već svih drugih koji u njoj žive i jednako plaćaju poreze kao što plaćaju i drugi.*

Mi moramo imati predstavnike i predstavnice vlasti koji će nas percipirati sve kao jedno, i koji će slušati potrebe svih i na njima raditi u cilju zajedničkog interesa i poštivanja ljudskih prava.

7 ZAKLJUČAK

Nakon što se objasnilo značenje prava na slobodne izbore u sudskoj praksi Evropskog suda za ljudska prava, zatim napravila analiza predmeta ESLJP koji se odnose na Bosnu i Hercegovine, te objasnila problematika političkog sistema i neizvršavanja presuda ESLJP u Bosni i Hercegovini, vrijeme je da se predstave zaključci ovog rada.

Ljudska prava koja su navedena u Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima i slobodama imaju znatno šire značenje u odnosu na ono kako se definira u samoj Konvenciji. Pravo na slobodne izbore ima svoja dva aspekta, pasivni i aktivni aspekt, koje je vrlo važno bilo spomenuti u kontekstu presuda ESLJP. Pasivni aspekt se tiče prava na kandidaturu, dok aktivni aspekt se odnosi na pravo na glasanje.

Presuda u predmetu *Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine* potvrđuje povredu ljudskih prava aplikanata, prava na slobodne izbore i zabrana diskriminacije. Aplikanti, ali i svi drugi građani Bosne i Hercegovine koji pripadaju istoj zajednici (romskoj, jevrejskoj...) nisu u mogućnosti kandidirati se za pozicije Predsjedništva Bosne i Hercegovine niti Dom naroda jer su te pozicije „rezervisane“ isključivo za članove iz reda konstitutivnih naroda. Sud u ovome predmetu je potvrdio da Bosna i Hercegovina ima diskriminirajući ustav.

Predmet Zornić protiv Bosne i Hercegovine isto tako potvrđuje diskriminaciju građana na slobodnim izborima koji ne pripadaju jednom od konstitutivnih naroda. Tako ne-konstitutivni narodi ne mogu uživati pravo na slobodne izbore kao i „konstitutivni“ samo zato što se ne izjašnjavaju kao Bošnjaci, Srbi ili Hrvati. Ukoliko se neko ne izjašnjava kao jedan od konstitutivnih naroda, po automatizmu pripada redu „ostalih“ i nije u stanju kandidirati se za pozicije u Predsjedništvu ili Domu naroda samo zbog svoje etničke pripadnosti.

Konstitutivni narodi takođe su diskriminisani, kao što je Sud potvrdio u slučaju Ilijaza Pilava, Bošnjaka, koji nije u mogućnosti da se kandiduje za člana Predsjedništva BiH, te da glasa za članove iz iste zajednice na izborima. U Republici Srpskoj samo kandidati koji se izjašnjavaju kao Srbi mogu se kandidirati za člana Predsjedništva BiH i da istu kandidaturu CIK odobri. Etnička pripadnost ima veliku ulogu u entitetima kada su u pitanju izbori, bez obzira da li se radi o konstitutivnim narodima ili ne.

Sve tri analizirane presude ukazuju da Ustav sadrži odredbe koje su diskriminatorne i da ih je potrebno promijeniti kako bi se presude izvršile. Bosna i Hercegovina do danas nije izvršila niti jednu presudu koja se tiče prava na slobodne izbore ili zabranu diskriminacije. Da bi se promjene desile i stvorili uslovi za izvršenje presuda potreban je konsenzus vladajućih političkih „elita“, a koji se to danas nije postigao.

Na osnovu rezultata istraživanja, glavna hipoteza ovog rada je dokazana. Odgovori sagovornika intervjua potvrđuju da Bosna i Hercegovina ukoliko želi da izvrši presude ESLJP mora promijeniti diskriminatorne odredbe ustava, za šta je neophodan konsenzus vladajućih stranki. Posebne hipoteze su također dokazane. Sagovornici intervjua su dali odgovore kojima se mogu dokazati i posebne hipoteze.

Konačno, može se dati sud da zbog etno-konsenzusa političke neposlušnosti, presude Evropskog suda za ljudska prava neće moći biti izvršene, što potvrđuje i posljednja presuda po apelaciji Slavena Kovačevića, koja je uzburkala duhove kako u Federaciji BiH tako i u Republici Srpskoj. Bez dogovora najvažnijih učesnika u vlasti, a koja je troznamenita (Bošnjaci, Hrvati i Srbi), nema ni izmjene Ustava BiH niti izvršenja presuda Evropskog suda za ljudska prava. Hoće li konsenzusa biti, ostaje da se vidi, ali, prema dosadašnjim iskustvima, do toga će teško doći.

8 LITERATURA

Knjige:

- 1) Abazović, Dino, Mujkić, Asim, Vajzović, Emir, Vehabović, Faris, *Mjesto i uloga „Ostalih“ u ustavu Bosne i Hercegovine i budućim ustavnim rješenjima za Bosnu i Hercegovinu*, Centar za ljudska prava, Sarajevo, 2010.
- 2) Arnautović S., Ibrahimagić O., Seizović Z., *Politički sistem Bosne i Hercegovine 4 (Tom I i II)*, Promocult, Sarajevo, 2010.
- 3) Beridan, Izet, Tomić, M., Ivo, Kreso, Muharem, *Leksikon sigurnosti – drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje*, Sarajevo, 2001.
- 4) Guy S. Goodwin-Gill, *Free and Fair Elections New expanded edition*, Inter-Parliamentary Union, Geneva, 2006.
- 5) Ibrahimagić, Omer, *Bosna se bliži svome smiraju*, Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava, Sarajevo, 2015.
- 6) Metzinger, Čendo, Tamara, Toth, Marko, *Metodologija istraživačkog rada za stručne studije*, Veleučilište Velika Gorica, 2020.
- 7) Seizović, Zarije, *Konstitutivni narodi i ustavne promjene*, Dobra knjiga, Sarajevo, 2014.
- 8) Seizović, Zarije, *Paradigma Bosna – juče, danas, sutra*, Dobra knjiga, Sarajevo, 2014.
- 9) Simeunović, Vladan, *Rečnik pravnih termina za novinare*, Medija centar Beograd, Beograd, 2003.
- 10) Termiz, Dževad, *Metodologija društvenih nauka*, Fakultet političkih nauka Univerziteta u Sarajevu, Međunarodno udruženje metodologa društvenih nauka, Sarajevo, 2022.
- 11) Tomuschat, Christian, *Human Rights Between Idealism and Realism Second Edition*, OXFORD University Press, 2008.

Dokumenti:

- 12) European Court of Human Rights, *Case of Hirst v. The United Kingdom (No. 2)*, Application no. 74025/01, Strasbourg, 2005.
- 13) Evropski sud za ljudska prava, *Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda*, Vijeće Evrope, 2013.

- 14) Evropski sud za ljudska prava, *Pilav protiv Bosne i Hercegovine*, Aplikacija br. 41939/07, Presuda, Strasbourg 9.06. 2016.
- 15) Evropski sud za ljudska prava, *Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine*, Aplikacije br. 27996/06 i 34836/06, Presuda, Strasbourg, 22. decembar 2009.
- 16) Evropski sud za ljudska prava, *Zornić protiv Bosne i Hercegovine*, Aplikacija br. 3681/06, Presuda, Strasbourg 15.7. 2014.
- 17) Evropski sud za ljudska prava, *Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine*, Aplikacije br. 27996/06 i 34836/06, Presuda, Strasbourg, 22. decembar 2009.
- 18) Evropski sud za ljudska prava, *Vodič o članu 3 Protokola br. 1 uz Evropsku konvenciju o ljudskim pravima*, Vijeće Evrope/Evropski sud za ljudska prava, 2017.
- 19) Evropski sud za ljudska prava, *50 pitanja od ESLJP/u*, Vijeće Evrope, Strasbourg, France, 2021.
- 20) *Međunarodna konvencija o uklanjanju svih oblika rasne diskriminacije*, 1965.

Ustavi i Zakoni:

- 21) *Izborni zakon Bosne i Hercegovine*, Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, 2001.
- 22) *Ustav Bosne i Hercegovine*.
- 23) *Zakon o zaštiti pripadnika nacionalnih manjina*, Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 2003.

Časopisi i stručni radovi:

- 24) Deren-Antoljak, Štefica, *Izbori i izborni sustav*, Pregledni rad, Fakultet političkih nauka znanosti, Zagreb, Broj 2, str. 215-230., 1992.
- 25) Đerda, Dario, Ljubanović, Boris, *Vladavina prava i legitimnost upravnih sudaca*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, Split, god. 56, 1/2019., str. 125-156., 2019.
- 26) Ibrahimagić, Omer, *Državopravni kontinuitet Bosne i Hercegovine i pitanje nacije*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Tuzli, Tuzla, Broj 2, str. 148-158., 2015.

- 27) Rašević, Živorad, *Zabrana diskriminacije i opšta zabrana diskriminacije u praksi Evropskog suda za ljudska prava*, UDC 343.85:342.72/.73, str. 344-364., 2011.
- 28) Seizović, Zarije, Smajić, Mirza, *Konsolidacija demokratije u Bosni i Hercegovini u sferi položaja nacionalnih manjina sa posebnim osvrtom na položaj „ostalih”*, Političke perspektive, Originalni naučni rad, UDC 321.7:323.1(497.6), str. 69-81., 2019.
- 29) Seizović, Zarije, Šimić, Goran, *Dayton Peace Accords Two Decades After: Constitutional Settlement As Serious Obstacle To The Creation Of A Functional State*, Epiphany: Journal of Transdisciplinary Studies, Vol. 9, No. 2, str. 28-38. 2016.

Web izvori:

- 30) Radiosarajevo, *Azra Zornić: Kad bi se provela presuda u mojem slučaju Zornić, nestalo bi HDZ-a, SNSD-a, SDA...*, 13. 08. 2022., Pristupljeno 2.6.2023. Dostupno na: <https://radiosarajevo.ba/metromahala teme/azra-zornic-kad-bi-se-provela-presuda-u-mojem-slucaju-zornic-nestalo-bi-hdz-a-snsd-a-sda/465930>.
- 31) Radiosarajevo, *Jakob Finci o Schmidtovom nacrtu: Čini se da nam to u ovom momentu nije potrebno!*, 21.07.2022., Pristupljeno 22.5.2023. Dostupno na: <https://radiosarajevo.ba/vijesti/bosna-i-hercegovina/jakob-finci-o-schmidtovom-nacrtu-cini-se-da-nam-to-u-ovom-momentu-nije-potrebno/463810>.
- 32) Ustavni sud Bosne i Hercegovine, *Završena XXXVII plenarna sjednica*, 26.01.2007., Pristupljeno 25.5.2023., Dostupno na: <https://www.ustavnisud.ba/hr/završena-xxxvii-plenarna-sjednica>.
- 33) Venecijanska komisija, *Mišljenje o ustavnoj situaciji u Bosni i Hercegovini i ovlaštenjima Visokog predstavnika*, CDL-AD (2005) 004, Venecija, 11.3.2005. Pristupljeno 12.8.2023., Dostupno na: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2005\)004-bos](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2005)004-bos).

9 PRILOZI

Prilog 1: Intervju Slađan Tomić (novinar)

PITANJA I ODGOVORI:

1. Prošlo je skoro 15 godina od presude u Predmetu Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine, a presuda još nije izvršena, šta to govori o Bosni i Hercegovini?

Tomić: Sve su to znaci da Bosna i Hercegovina nikada nije završila ni proces tranzicije, ali ni ostvarila punu demokratizaciju društva. Izostanak spremnosti vlast za napretkom i za provođenjem reformi govori o tome kako je BiH godinama, decencijama u stanju stagniranja i da se koraci naprijed teško mogu napraviti zbog permanentnih kriza čije se kreiranje smatra rutinskom matricom ponašanja stranaka na vlasti.

2. Po Vašem mišljenju, zbog čega se presude Evropskog suda za ljudska prava i dalje ne izvršavaju u Bosni i Hercegovini?

Tomić: Bh. vlasti nisu spremne sliejditi obaveze i načela Evropske konvencije za ljudska prava i ne osjećaju kao moralnom obavezom međunarodne obaveze. Provedba ovih presuda značilo bi i razbijanje čvrstih temelja za vladavinu etnonacionalnih stranaka, a kakave su gotovo sve u BiH, pa nije ni za čuđenje odbijanje i nespremnost za provedbu presuda. Vidjeli smo u slučaju Fata Orlović protiv BiH kako se presude ESzLJP kako se presude mogu brzo i bez pogovora izvršiti.

3. Kada će se u Bosni i Hercegovini moći izvršiti presude Evropskog suda za ljudska prava? Koje se to promjene moraju dogoditi?

Tomić: Da bi se presude ESzLJP o kojima govorite mogle provesti potrebna je promjena politčke paradigme, šira emancipacija i demokratizacija društva, politički koncenzus, promjena aktuelnih politika, političkih partija i političara, a u šta, sve manje subjektivno govoreći, ne vjerujem.

4. Da li bi promjene značile umanivanje moći konstitutivnih naroda u odlučivanju? Ako smatrate da znače objasnite zašto, ukoliko ne mislite tako, opet objasnite zašto?

Tomić: Naravno da bi. Više ne bi samo privilegovani građani Bošnjaci, Srbi i Hrvati imali ekskluzivna prava za kandidovanje i bavljenje najvišim državnim poslovima. Kada bismo

uveli jedan sistem jedan glas i jedan čovjek jedan kandidat to bi značilo da građani biraju najbolje (po njihovim parametrima) a ne biranje etničkih lidera. Takođe, ukoliko bi implementacija podrazumijevala i promjene u smislu etničkog odlučivanja kakvi su domovi naroda to bi značilo da nijedan od tri dominantna naroda u BiH ne bi imala mogućnost blokade ili ucjene.

5. Koliko je važno za Bosnu i Hercegovinu da se postigne konsenzus vladajućih političkih elita i krene putem izvršenja presuda Evropskog suda?

Tomić: Bez provedbe ove presude BiH nije i ne može biti dijelom evropske porodice. Jednostavno, Ustav BiH je diskriminatoran, Izborni zakon je diskriminatoran i ne može Vas se eliminisati iz neke izborne utrke samo zato što se ne izjašnjavate kao Bošnjak, Hrvat ili Srbin. Da stvar bude gora vi svoju nacionalnu pripradnost možete birati kao na Švedskom stolu i mijenjati je svako malo što obesmišljava samu suštinu etničkog predstavljanja i otvara prostor za razne malverzacije.

Prilog 2: Intervju - Elma Duraković (studentica Fakulteta političkih nauka, odsjeka za Sigurnosne i mirovne studije)

PITANJA I ODGOVORI:

1. Prošlo je skoro 15 godina od presude u Predmetu Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine, a presuda još nije izvršena, šta to govori o Bosni i Hercegovini?

Duraković: Prošlo je skoro 15 godina od presude u predmetu Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine, a činjenica da presuda još nije izvršena ukazuje na neuspjeh Bosne i Hercegovine u provedbi odluka međunarodnih sudova te na duboke političke podjele u zemlji. Presuda u predmetu Sejdić i Finci utvrdila je da je ustavni okvir Bosne i Hercegovine diskriminirajući jer ograničava pravo na političko sudjelovanje građana koji se ne identificiraju kao Bošnjaci, Hrvati ili Srbi. Sud je naložio Bosni i Hercegovini da izmijeni svoje ustavne odredbe kako bi se osigurala ravnopravnost svih građana u političkom procesu. Međutim, do danas nisu postignuti značajni pomaci u provođenju te presude. Glavni razlog za to je politička blokada unutar zemlje. Nacionalne političke stranke nisu uspjele postići konsenzus o izmjenama ustava koje bi bile usklađene s presudom. Dugotrajne političke podjele, kojima su osnova etnički identiteti, sprječavaju napredak u pitanjima koja se odnose na ustavne reforme i ravnopravnost svih građana. Ovaj nedostatak provedbe presude u predmetu Sejdić i Finci odražava duboke političke probleme u Bosni i Hercegovini, kao i složenost političkog sistema u kojem tri etničke skupine imaju značajnu ulogu. Ovaj slučaj također ukazuje na potrebu za strukturnim reformama u zemlji kako bi se osigurala puna ravnopravnost i zaštitila prava svih građana, neovisno o njihovom etničkom ili nacionalnom identitetu.

2. Po Vašem mišljenju, zbog čega se presude Evropskog suda za ljudska prava i dalje ne izvršavaju u Bosni i Hercegovini?

1. Duraković: Postoje nekoliko razloga zbog kojih se presude Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP) još uvijek ne izvršavaju u Bosni i Hercegovini:
  - Politika i institucionalne prepreke: Bosna i Hercegovina ima složen politički sistem koji uključuje tri etničke skupine - Bošnjake, Hrvate i Srbe. Odluke ESLJP-a koje zahtijevaju

ustavne ili zakonodavne promjene često su povezane s osjetljivim pitanjima i zahtijevaju suglasnost političkih lidera iz svih etničkih grupa.

- Složenost ustavnog okvira: Ustavni okvir Bosne i Hercegovine, utemeljen na Daytonskom sporazumu, složen je i zahtijeva širok spektar promjena kako bi se uskladio s presudama ESLJP-a. Ove promjene zahtijevaju političku volju i dogovor između različitih političkih stranaka, što je često izazovno postići u podijeljenom političkom okruženju.
- Sporost pravosudnog sistema: Nedostatak učinkovitosti i neovisnosti pravosudnog sistema u Bosni i Hercegovini također može doprinijeti neizvršavanju presuda.
- Nedostatak političke volje: Izvršenje presuda ESLJP-a zahtijeva snažnu političku volju i predanost svih relevantnih aktera u Bosni i Hercegovini. Međutim, nedostatak političke volje ili prioritet koji se pridaje drugim pitanjima može usporiti provedbu presuda.
- Nedostatak sankcija i nadzora: Nedostatak učinkovitih sankcija ili mehanizama nadzora može umanjiti poticaj za Bosnu i Hercegovinu da brzo izvrši presude ESLJP-a. Nedostatak odgovornosti za neizvršavanje presuda može dovesti do produženih kašnjenja u provedbi.

3. Kada će se u Bosni i Hercegovini moći izvršiti presude Evropskog suda za ljudska prava? Koje se to promjene moraju dogoditi?

Duraković: Da bi se počele izvršavati presude Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP) u Bosni i Hercegovini, potrebno je poduzeti određene promjene:

- Ustavne promjene: Bosna i Hercegovina mora izmijeniti svoj ustav kako bi se osiguralo da svi građani imaju ravnopravno pravo na političko sudjelovanje, bez obzira na njihov etnički ili nacionalni identitet. Ova promjena mora ukloniti diskriminacijske odredbe koje su identificirane u presudama ESLJP-a.
- Zakonodavne promjene: Potrebno je donijeti zakone i provedbene mjere kojima će se osigurati usklađivanje s presudama ESLJP-a. To uključuje promjene izbornog zakonodavstva kako bi se osigurala ravnopravna politička participacija svih građana.
- Jačanje pravosudnog sistema: Bosna i Hercegovina treba osigurati neovisnost, efikasnost i učinkovitost pravosudnog sistema. To uključuje ulaganje u strukturne reforme, obuku sudaca i tužitelja te osiguranje da pravosudne odluke budu poštovane i izvršene.
- Politički konsenzus: Potrebno je postići politički konsenzus između svih relevantnih političkih aktera u Bosni i Hercegovini. To zahtijeva saradnju i dijalog između političkih

stranaka kako bi se postigao dogovor o potrebnim promjenama i implementaciji presuda ESLJP-a.

Jačanje mehanizama nadzora: Bosna i Hercegovina treba uspostaviti učinkovite mehanizme nadzora kako bi osigurala redovitu i pravovremenu provedbu presuda ESLJP-a. To može uključivati uspostavu posebnih tijela ili institucija koja će pratiti provedbu presuda i poduzimati mjere u slučaju neizvršavanja.

4. Da li bi promjene značile umanjivanje moći konstitutivnih naroda u odlučivanju? Ako smatrate da znače objasnite zašto, ukoliko ne mislite tako, opet objasnite zašto?

Duraković: Izvršenje presuda Europskog suda za ljudska prava ne bi nužno značila umanjivanje moći konstitutivnih naroda u odlučivanju u Bosni i Hercegovini. Cilj tih promjena nije smanjiti ili ograničiti prava bilo koje etničke skupine, već osigurati da svi građani imaju jednaku političku participaciju i ravnopravan pristup institucijama vlasti, u skladu s načelima ljudskih prava. Presude ESLJP-a zahtijevaju usklađivanje ustava i zakonodavstva s Europskom konvencijom o ljudskim pravima, koja jamči prava svim osobama bez diskriminacije. To bi trebalo osigurati da politički sistem Bosne i Hercegovine bude inkluzivan i da se svačiji glas i identitet poštuju. Cilj je postići ravnotežu između zaštite prava svih građana i očuvanja identiteta i interesa konstitutivnih naroda. Napredak u provedbi presuda ESLJP-a ne bi trebao ugroziti političke strukture i postignute dogovore unutar Bosne i Hercegovine. Umjesto toga, trebao bi osnažiti vladavinu prava, zaštititi ljudska prava i promicati demokratske vrijednosti u zemlji.

5. Koliko je važno za Bosnu i Hercegovinu da se postigne konsenzus vladajućih političkih elita i krene putem izvršenja presuda Evropskog suda?

Duraković: Postizanje konsenzusa među vladajućim političkim elitama i pokretanje procesa izvršenja presuda Europskog suda za ljudska prava izuzetno je važno za Bosnu i Hercegovinu iz nekoliko razloga:

- Jačanje vladavine prava: Implementacija presuda ESLJP-a ključna je za jačanje vladavine prava u Bosni i Hercegovini. To bi osiguralo da se prava građana zaista poštuju i štite, te bi poslalo snažnu poruku o poštivanju europskih standarda ljudskih prava.
- Integracija u europske strukture: Bosna i Hercegovina ima europske integracije kao svoj dugoročni cilj. Poštivanje presuda ESLJP-a ključno je za napredak na tom putu. Europska

unija i druge međunarodne organizacije često ističu važnost poštivanja ljudskih prava i pravne države kao uvjeta za pristupanje EU.

- Jačanje povjerenja građana: Izvršenje presuda ESLJP-a može doprinijeti jačanju povjerenja građana u političke institucije. To bi moglo smanjiti političku polarizaciju i podijeljenost u društvu te doprinijeti stabilnosti i miru u zemlji.
- Zaštita manjinskih prava: Presude ESLJP-a imaju za cilj zaštititi prava manjinskih skupina i spriječiti diskriminaciju. Implementacija tih presuda omogućila bi veću inkluziju i ravnopravnost za sve građane, bez obzira na njihovu etničku ili nacionalnu pripadnost.

Međunarodni ugled: Neizvršavanje presuda ESLJP-a može negativno utjecati na međunarodni ugled Bosne i Hercegovine. Nedostatak implementacije može stvoriti percepciju da zemlja ne poštuje ljudska prava i ne provodi odluke međunarodnih sudova.

PITANJA I ODGOVORI:

1. Prošlo je skoro 15 godina od presude u Predmetu Sejdić i Finci protiv Bosne i Hercegovine, a presuda još nije izvršena, šta to govori o Bosni i Hercegovini?

Šabić: Bosna i Hercegovina je država koja se na svakodnevnoj bazi suočava s brojnim izazovnim i osjetljivim političkim pitanjima. Država koju degradiraju i u čiji suverenitet podrivaju njeni predstavnici vlasti. Država nemogućeg kompromisa i dijaloga. U takvom okruženju teško se usuglasiti oko minornih pitanja, koja se u nekim drugim državama rješavaju u roku od pet minuta. S druge strane, presuda u Predmetu Sejdić – Finci je ipak za ovakav ambijent kompleksniji politički zadatak, koji nije u interesu političke elite, odnosno „političkih poglavara“ tri etnička klana, čiji podanici i vjerni fanovi uživaju sva moguća prava. To nas zapravo dovodi do toga da ovdje ne govorimo o državi kao krivcu, jer je ona isključivo pravni subjekt na određenoj teritoriji, koji ima suverenitet, narod i svoju vlast. Ovaj posljednji dio vlast je bitan, jer upravo tu leži nepoštovanja ove presude. Vlast je ta koja ne teži da se ovaj problem riješi i ne traži adekvatna rješenja. S druge strane, vlast biraju građani i građanke, tako da dio odgovornosti leži i u njima.

2. Po Vašem mišljenju, zbog čega se presude Evropskog suda za ljudska prava i dalje ne izvršavaju u Bosni i Hercegovini?

Šabić: Kao što je prethodno rečeno ne postoji volja da se riješi ovaj problem jer će se time pokolebati i ugroziti pozicije konstitutivnih naroda, a to u državi s ovakvom strukturom nije nešto što odgovara tri „kraljevska naroda“. Kod političara u BiH, a i širom svijeta, negdje izraženije, negdje manje, je ključan njihov interes. Individualni interes se stavlja ispred zajedničkog interesa. Ne prepoznaje se potreba naroda, već se prepoznaje potreba jačanja političkih klanova i bližeg kruga ljudi oko njih. Iz toga proizilazi korupcija, mito, nepotizam i sve ono što uništava jedno društvo kao takvo, a što je prisutno i u Bosni i Hercegovini. Obični narod se pati, politička elita i njihovi vjerni pratitelji uživaju. U BiH narod ne mijenja ništa jer još živi u strahovima 90-ih i vjeruje da su promjene nemoguće, te da ako dođe do rata da će ih štiti „njihovi“, koji su bili glavni ratni šverceri i „rov momci“, dok je obični narod umirao za

ideju države BiH. Sve to odgovara onima koji vladaju i zato vladaju, i to ne žele da mijenjaju, jer zašto bi, kada perfektno za njih funkcionira.

3. Kada će se u Bosni i Hercegovini moći izvršiti presude Evropskog suda za ljudska prava? Koje se to promjene moraju dogoditi?

Šabić: Presudu može provesti Parlamentarna skupština BiH gdje je za izmjene Ustava BiH potrebna dvotrećinska većina koja bi podržala neki od prijedloga. To je nešto što je opće poznato. No, treba se samo roditi želja. Što će zaista biti teško da se desi, jer ova država je diskriminatorno strukturirana vrhovnim dokumentima funkcioniranja Dejtonskim mirovnim sporazumom i Ustavom BiH. Nekad sam vjerovao da trebaju doći nove generacije, koje će puno više vjerovati u sistem građanske države, no danas sve manje vjerujem u to, jer novije generacije puno više vjeruju u postojeći sistem. I puno nasilnije i glasnije zagovaraju takav sistem. Promjene su jako male, a u glavama mladih, nažalost, zacrtane su političke ideje, koje ovu državu razbijaju na site dijelove moći i jačaju vlastodržace u tim dijelovima. A svako razbijanje je samo dodano oslabljuje i umanjuje njenu moć. Mislim da je možda dobro krenuti ipak od naroda i njihovog osvještavanja i edukacije, njihovog približavanja ovoj državi i izgradnje osjećaja njih kao pripadnika ove države, te vezivanja i buđenja emocija prema njoj. Onog trenutka kada privolimo državu, znat ćemo puno pametnije i bolje rješavati probleme svih nas, jer ćemo biti jedno i težit ćemo zajedničkom cilju.

4. Da li bi promjene značile umanjanje moći konstitutivnih naroda u odlučivanju? Ako smatrate da znače objasnite zašto, ukoliko ne mislite tako, opet objasnite zašto?

Šabić: Ja uopće ne želim da pričam o moći konstitutivnih naroda. Jer šta su to konstitutivni narodi? Božanska bića? Nedodirljiva bića? To je jako glupo tako i poimati, a kamoli u jednom sistemu uspostaviti. Pravila demokracije su jasna „svako ima pravo birati i biti biran“ i nevažno je ko je i šta. Nevažno koje mu je boja koža, koje je religije, seksualnost... Ne znam zašto bih uopće trebao da brinem za moć konstitutivnih naroda. Ne interesira me to uopće. Mene samo zanima poštovanja prava svakog pojedinca. Njegovih ljudskih prava koje je ova država odlučila da će poštivati brojnim međunarodnih konvencijama i drugim dokumentima. Mene ne interesiraju konstitutivni narodi s povlašćenim položajima, mene interesira narod kao cjelina, čija

prava se jednako poštuju i uvažavaju i koji imaju jednake mogućnosti da napreduju, da budu dio vlasti, da budu sve ono što sanjaju, a ne da im neko govori „ne možeš biti predsjednik države jer si Rom ili Jevrej“.

5. Koliko je važno za Bosnu i Hercegovinu da se postigne konsenzus vladajućih političkih elita i krene putem izvršenja presuda Evropskog suda?

Šabić: Važno je da postignu kompromis, odnosno nužno je, jer ovo nije država samo tri naroda, već svih drugih koji u njoj žive i jednako plaćaju poreze kao što plaćaju i drugi. Njihovi život i njihov položaj, kao i mogućnosti moraju biti jednako važne. A mi moramo imati predstavnike i predstavnice vlasti koji će nas percipirati sve kao jedno, i koji će slušati potrebe svih i na njima raditi u cilju zajedničkog interesa i poštivanja ljudskih prava.

FAKULTET
POLITIČKIH
NAUKA

Obrazac AR

UNIVERZITET U SARAJEVU – FAKULTET POLITIČKIH NAUKA

IZJAVA o autentičnosti radova

Stranica 73 od 73

Naziv odsjeka i/ili katedre: Sigurnosne i mirovne studije

Predmet: Magistarski rad

IZJAVA O AUTENTIČNOSTI RADOVA

Ime i prezime: Damjan Pavlović

Naslov rada: Presude Evropskog suda za ljudska prava i politički sistem Bosne i Hercegovine: etno-konzensus političke neposlušnosti

Vrsta rada: Završni magistarski rad

Broj stranica: Sedamdeset i tri

Potvrđujem:

- da sam pročitao/la dokumente koji se odnose na plagijarizam, kako je to definirano Statutom Univerziteta u Sarajevu, Etičkim kodeksom Univerziteta u Sarajevu i pravilima studiranja koja se odnose na I i II ciklus studija, integrirani studijski program I i II ciklusa i III ciklus studija na Univerzitetu u Sarajevu, kao i uputama o plagijarizmu navedenim na web stranici Univerziteta u Sarajevu;
- da sam svjestan/na univerzitetskih disciplinskih pravila koja se tiču plagijarizma;
- da je rad koji predajem potpuno moj, samostalni rad, osim u dijelovima gdje je to naznačeno;
- da rad nije predat, u cjelini ili djelimično, za stjecanje zvanja na Univerzitetu u Sarajevu ili nekoj drugoj visokoškolskoj ustanovi;
- da sam jasno naznačio/la prisustvo citiranog ili parafraziranog materijala i da sam se referirao/la na sve izvore;
- da sam dosljedno naveo/la korištene i citirane izvore ili bibliografiju po nekom od preporučenih stilova citiranja, sa navođenjem potpune reference koja obuhvata potpuni bibliografski opis korištenog i citiranog izvora;
- da sam odgovarajuće naznačio/la svaku pomoć koju sam dobio/la pored pomoći mentora/ice i akademskih tutora/ica.

Mjesto, datum

6.9.2023.

Potpis